

İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın İki Cepheli Savaş Sorunu

Germany's Two-Front War Question
during the Second World War

Burak ÇINAR*

Öz

Uluslararası siyasette barışta ve savaşta önemli bir yer tutan iki cepheli savaş hâli, özellikle Alman büyük stratejisi ve dış politikası ile özdeşleşmiştir. Bu araştırmada İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın iki cepheli savaş ile ilişkisi siyasi ve askeri açılardan ele alınmaktadır. Almanya'nın istila politikasında izlediği strateji, savaşın tırmandırılmasıyla gelişen asli ve tali cephelere yönelik Alman tedbirleri, savaşın kırılma noktasında iki cepheliliğin yeri ve savaşın ilerleyen döneminde cephe sayısının artması karşılıklı stratejiler doğrultusunda incelenmektedir. Araştırma Alman liderlerin müttefiklerine bağlı olan ve pek önemsemediği diğer strateji seçeneklerini de içermektedir.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, İki Cepheli Savaş, Almanya, Saatin Aksı Yönü İstila Politikası, İkinci Cephe.

Abstract

Two-front war took an important place in history, exclusively became with German grand strategy and foreign policy. In this research, Germany's relation with two-front war is discussed in political and military views. German strategy on invasion policy is formulized with rapid diplomatic activity including pacts and enforcements, entitling "anticlockwise invasion policy". German

* Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
Öğretim Üyesi. E-posta: burakcinar@ttmail.com

measures and Allied counter-measures over primary and secondary fronts coming with escalation of war, place of double-envelopment in the breaking point of the war, and going multi-front war are examined through mutual strategies. The study has also included the ignored alternative strategies of German leaders interconnected with its allies.

Key Words: *Second World War, Two-Front War, Germany, Anticlockwise Invasion Policy, Second Front.*

Giriş

Avrupa'nın merkezinde kurulu olması, Almanya'yı iki cepheli savaş riskiyle yaşamak zorunda olan bir güç yapmıştır. Doğusundaki Rus İmparatorluğu ve batısındaki Fransa Cumhuriyeti arasında kalan Alman İmparatorluğu, Kuzey Almanya Konfederasyonu Şansölyesi Otto von Bismarck'ın tek cepheli savaşa yönelik akılcı politikaları sayesinde 19. yüzyılın ikinci yarısında siyasi birliğini tamamlayarak büyük bir güç olmuştur. Ancak Fransa ve Rusya arasında kurulan ittifakların barış döneminde Almanya'ya yaşattığı iki cepheli savaş hali Alman dış politikasında önemli bir sorun olarak ortaya çıkarmıştır.¹

1860'lardan itibaren Almanya'nın hem dış politikasının hem de savunma politikasının belirlenmesinde önceliğe sahip olan iki cepheli savaş hali, Almanya'yı her iki dünya savaşında da olumsuz etkilemiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndaki Alman genel stratejisi iki cepheli savaş içinde eriyip gitmişti. Bunun üzerine, revizyonist Alman liderler İkinci Dünya Savaşı için Alman dış politikasını iki cepheli savaş halini göz önünde bulundurarak yenilemek zorunda kalmışlardı. Üçüncü Reich'in iki savaş arası dönemdeki güçlenme programını sonucundan ele alırsak, iki cephede birden yeterli etkinliği gösterebilmeyi

¹ Bu araştırmada “iki cepheli savaş hali” dış politikanın barış döneminde savaşa yönelik durumu olarak ele alınmıştır. İki cephelilik ise “iki cepheli savaş” olarak, iki cepheli savaş halinin savaş sırasındaki uzantısıdır. İki cepheli savaş stratejisi de devletlerin barışta ya da savaşta rakip ya da hasım devleti iki cephede çarpışmaya zorlamak için izleyeceği yoldur.

hedeflediği kanısına varabiliriz. Çünkü bir yandan hava-kara doktrini doğrultusunda hem taktik hava kuvvetinin hem de kara gücünün teçhizat, organizasyon ve taktiksel gelişimi; diğer yandan ise 1944'e kadar hazırlanan "Z" Planı² doğrultusunda deniz gücünün İngiliz ablukasını kırmayı hedef alan donatımı, iki farklı cepheden gelecek tehdidi karşılamaya yönelik bir yapılanmayı göstermektedir.³

Bu araştırmada Almanya'nın iki cepheli savaş sorununun İkinci Dünya Savaşı'ndaki durumu ele alınacaktır. Bu doğrultuda, Almanya'nın uyguladığı dış politikasına ve askerî stratejilere birlikte yer verilecektir. Bunun için sırayla Almanya'nın istila politikası, savaşın tırmanmasıyla gelişen asli ve tali cephelere yönelik Alman ve Müttefik politikaları, iki cephe savaşın İkinci Dünya Savaşı'nın kırılma dönemindeki yeri ve ilerleyen dönemde cephe sayısının artmasıyla iki cephelilik arasındaki bağlantı kurulacaktır. Ardından da karşılıklı stratejilerin uygulanması sonucunda değişen iki cephelilik halinin Almanya ile bağlantısı göz önünde bulundurularak, araştırma sonuca bağlanacaktır.

İki Cepheli Savaş Diplomasisi

İki cepheli savaş hali aslında İngilizlerin Almanya'ya karşı gelenekselleştirdiği kuşatma stratejisinin Avrupa siyasetine yayılmış bir hali gibidir. Almanya'nın üstün gelebileceği bir savaşa girebilmesinin ön şartı iki cepheli savaş halinden kurtulması olarak görülmektedir. Birinci Dünya Savaşı öncesinde bu sorunun savaşın başında yapılacak bir yıldırım harbiyle giderilebileceği "Schlieffen Planı"na umut bağlanmış, ancak bu plan işlemeyince Almanya, Fransa ve Rusya

² "Z" Planı'na göre Alman deniz gücünün 1939-1947 arasında altısı süper denilebilecek ve üçü ise hafif cep zırhlısı olan 13 muharebe gemisi, 12 muharebe kruvazörü, sekiz uçak gemisi, beş ağır kruvazör, 24 hafif kruvazör, 36 keşif kruvazörü, 70 muhrip, 78 torpidobot ve 249 U-bottan oluşan muazzam ve modern bir yapılanması söz konusuydu. Bkz: I. C. B. Dear, *The Oxford Companion to World War II*, Oxford University Press, Oxford, 2001, s. 373.

³ Almanya'nın savaş gücü için planlanan panzer ve motorize tümenlerinin Fransa'nın düşüşü ile Barbarossa Harekâtı arasındaki bir sene gibi kısa bir dönemdeki muazzam artış, bunun daha önceden hesaplanmış olduğunu, dolayısıyla Fransa ve İngiltere yerine Sovyetler Birliği hedef alınarak hazırlandığını göstermektedir.

arasında sıkışarak büyük bir felaket yaşamıştı. Burada dikkat edilecek nokta, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Alman liderlerin siyaset alanında fazla yaratıcı olamadığı ve askerî sonuç almaya odaklandığıdır. Yani Almanya bu savaşa, savaşın altyapısını stratejik düzeyde hazırlamadan girmiş ve şansını harekât seviyesindeki kesin zafer ya da zaferler serisine bırakmıştı. Hâlbuki bu durum Bismarck'ın hem Almanya'nın birliğini sağladığı 1860'larda Avrupa'da estirdiği rüzgârlarla büyük bir zafere yönelik siyasi alt yapıyı oluşturması, hem de bu sayede 1871 Fransa'ya karşı kazandığı zaferle gelen imparatorluğun bekasını devam ettirebilmek için yine siyasi yapılanmaya öncelik vermesiyle tezat oluşturmaktaydı. Ne de olsa Bismarck'ın zafere giden yolu, Almanya için "Avrupa'da barışın devaminin Rusya'nın savaşa girmemesi"⁴ ısrarı üzerine kurulmuştu. Bismarck'ın en büyük korkusu, Fransa'nın bir gün Almanya'ya karşı kurulacak yeni bir koalisyonun kalbi olmasıydı ve Rus yayılmacılığı ile Fransız rövanşçılığının kombinasyonu Almanya için ölümcül bir tehditti.⁵

İkinci Dünya Savaşı'na girilirken, Almanya'da askerî hususlar öncekilere oranla daha da ön plana çıkmıştı. Ancak bu sefer savaşın Avrupa'daki siyasi altyapısı 1935'teki Saar halk oylaması ve 1936'daki Rhineland'a asker sokulmasıyla hazırlanmaya başlamıştı. 1939 Eylül'ünde savaşın başlaması Almanya için kötü bir sürpriz olsa da son iki sene içinde Orta Avrupa'daki kaynakların kontrolünün sağlanması ve Rusya ile ittifaka gidilmesi sayesinde denge büyük oranda oluşturulmuştu. Dolayısıyla Almanya'nın bu sefer girdiği iki cepheli savaş, "saatin aksi yönü istila politikası" olarak tanımladığımız akıllı bir stratejiyle yeterince yumuşatılmış ve Polonya'nın bir ay içinde işgali sayesinde de ortadan kalkmıştır.

Alman Savaşının Askerî Altyapısı: "Blitzkrieg"

Caydırıcılık, savaşı önlemek için önceliklidir ve bunda başarısız olunursa savaş ortaya çıkabileceği için ittifakın bir anlamı kalmaz.

⁴ Fritz Stern, *Gold and Iron*, Alfred N. Knopf, New York, 1977, s. 348.

⁵ Fritz Stern, *a.g.e.*, s. 315-316.

Fransız-Polonya ittifakı da bu doğrultuda ele alınmalıdır. Nitekim Birinci Dünya Savaşı sonrasında oluşturulan Fransız-Polonya ittifakı daha Alman Ordusu'nun Versailles sınırlarına tabi tutulduğu 1920'lerde Almanya üzerinde tehdit olarak görülmüş ve bu dönemde olası bir Polonya saldırısına karşı askerî senaryolar hazırlanmıştı. Savunma savaşına ağırlık verilen bu senaryolara önce karşı saldırı seçeneği eklenmiş ve 1920'lerin sonlarına doğru bu seçenek yavaş yavaş saldırı seçeneğiyle yer değiştirmeye başlamıştı.⁶ Ancak Fransa'ya karşı planlarda 1930'ların sonlarına kadar tamamen savunma odaklı kalınmıştı. Amaç daha fazla askere ve daha kaliteli silaha sahip olan Fransız Ordusu'nu yavaşlatmak ve mümkün olduğunca fazla kayıp verdimekten ibaretti. Bu stratejiye göre Almanya'nın hedefi bir savaş durumunda batıda Fransa'yı oyalarken Polonya'yı doğuda yenmek ve ardından diplomatik çözüme yönelmektir.⁷

Aslında İngiliz ve Fransızların çıkarlarını maksimize etmek uğruna Almanya'yı boğarcasına imzalattıkları Versailles Barışı'nın Alman Ordusu'na getirdiği kısıtlamalar, kontrolden çıkan bir bumerang gibi bir sonraki savaşın başında kendilerini vurmuştur. Alman Ordusu'nun 100.000 personel mevcuduna indirilmesi, Alman subaylarını yeni arayışlara yönlendirmiştir. Alman askerî yetkililer çaresizlik

⁶ James Corum, *Roots of Blitzkrieg*, University Press of Kansas, Lawrence, 1992, s. 173-174. Versailles kısıtlamaları yüzünden Alman Ordusunun 1920'lerde bir saldırı planı yapmaya imkânı yoktu. Dolayısıyla eldeki kısıtlı ordu ile savaş planları sadece savunma üzerine yapıyordu. Bununla birlikte, Polonya'ya karşı planlarda bir "mobil savunma" kapsamının karşı saldırı vurgulanmıştı. Daha çok saldırı mantalitesine kayan bu seçenek için özellikle 1914'teki Tannenberg Muharebesi örnek alınmıştı. 1928 kış tatbikatındaki kötümser senaryoda Polonya saldırısı sonucunda Almanya toprak kaybederken, 1928 sonbaharında Doğu Prusya'da yapılan bir başka manevrada ise Polonya Ordusu mobil seferle çevrilerek yok ediliyordu. Aynı yıl Polonya'ya karşı savunma harekâtı için deniz desteği de çalışmalara dâhil edilmiş ve bu kapsamda Polonya'nın Gdynia Limanı'na saldırı üzerinde çalışma yapılmıştı. James Corum, *a.g.e.*, s. 174.

⁷ James Corum, *a.g.e.*, s. 174. Almanya'nın Fransa'ya saldırı düşüncesi, 1930'ların ikinci yarısında Heinz Guderian tarafından geliştirilen "Blitzkrieg Teorisi" orduda genel olarak kabul gördükten sonra saldırı seçeneğine kaymaya başlamış ve Manstein Planı ile vücut bulmuştur.

içinde az sayıda askere sahip orduyla çok sayıda askere sahip ordulara karşı savunma yollarını, hem askerî alanda hem de diplomatik alanda arıyorlardı. Siyasi alanda geçici ittifaklar ve iş birliği anlaşmaları ile yeniden güçlenme dönemleri arasında pragmatik geçişler yapılırken, askerî alanda ise hem daha kaliteli silahlar hem de yeni bir savaş tarzı geliştirerek bunu başarmışlardı. Bu başarı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman Ordusu'nun Genelkurmay Başkanı olan Hans von Seeckt ve Heinz Guderian gibi onun öğrencilerine ait olacaktı.

Temelde, Seeckt de, Moltke ve Schlieffen gibi “askerin sadece tek hedefinin düşman kuvvetini yok etmek olduğunu bilmesi gerektiğini” düşünüyordu. Ancak onların aksine bunun için sayı üstünlüğüne ihtiyaç duymuyordu. Seeckt düzenli ordunun ihtiyat birimlerinin baskın mobilizasyonu ve kullanımıyla bunu başarabileceğini düşünüyordu. Nitekim Almanya'nın diplomatik bir başarı sonucu tek cephede karşılaştığı savaşlarda, 1866'da Avusturya'ya Königgrätz'te ve 1870'te Fransa sınırında bu sayede sürpriz saldırı yapılmış ve her ikisi de başarıya ulaşmıştı. Kitlelerin hareket yetilerinin kısıtlı olduğu için manevradan yoksun kaldıkları ve kazanamadıkları düşüncesinde olan Seeckt için zaferin anahtarı devingenlikti. Yani savaş daha küçük ama daha kaliteli ve hareketli ordularla kazanılabildi.⁸

Seeckt'in öğrencileri arasında Heinz Guderian da vardı. Guderian Hitler'in Versailles karşıtı politikaları ve silahlanmaya verdiği destek sayesinde mobil savaş kavramını zamanının en ileri düzeyine götürerek, zırhlı birlikleri odağına yerleştirdiği Blitzkrieg metodunu geliştirdi ve 1937'de bastırdığı “Achtung Panzer!” adlı yapıtı orduda yayıldı. Bu taktik gelişme ve silahlanma programının birleşmesiyle vurucu gücü artan Alman Ordusu sayesinde, Almanya daha etkili ve aktif bir dış politika izlemeye başladı. Versailles sınırlamalarının da etkisiz kılındığı 1930'ların sonlarına doğru Alman yayılmacılığı için askerî altyapı hazırды.

⁸ James Corum, *a.g.e.*, s. 20-21.

Alman Savaşının Siyasi Altyapısı: “Saatin Aksı Yönü İstila Politikası”

Almanya'nın savaştan önce başlattığı ve savaşın ilk döneminde devam ettirdiği istila politikası, Avrupa'yı kapsayacak bir şekilde saatin aksı yönünde bir girdap gibi gelişmiştir. Dolayısıyla bunu “saatin aksı yönü istila politikası” olarak adlandırabiliriz. İşgallerin sonucundan yola çıkıldığında ise bu siyasetin izlenmesinde iki cepheli savaş haline çözüm olabilecek bir düzenlemenin bir parçası olduğu ve bunda dış kaynakların güvenliğinin sağlanmasına yönelik jeopolitik durumun öncelikli rol oynadığı düşünülebilir. 12 Mart 1938'de gerçekleşen Anschluss⁹ ve 22 Haziran 1941'de başlatılan Barbarossa Harekâtı¹⁰ arasındaki Alman istilaları sıralama açısından saatin aksı yönünde devam etmiştir.

Almanya'nın işgal başarıları küçük adımlarla başlamıştı. Motor aslında Versailles Antlaşması ile askerden arındırılmış bölge ilan edilen Rheinland'a, Almanya'nın 7 Mart 1936'da asker sokmasıyla çalışmıştı. Arkasından Anschluss ve Çekoslovakya'nın işgali gelmişti. Bunlar Almanya'nın Polonya'ya yönelik emellerine ulaşma şartlarının bir kısmını hazırlayan “küçük vitesler” olmuştu.

Bu dönemde Almanya için iki yönlü bir iki cephelilik tehdidi mevcuttu. Birincisi Fransa'nın Polonya ile 1921'de kurduğu ittifaka dayanıyordu. Almanya Polonya'ya saldırdığında, Fransa ve İngiltere de batıdan Almanya'ya saldırarak Polonya Seferi'nin başarıya ulaşmasını engelleyebilirdi. Çekoslovakya sorununu çözerken Müttefiklerin izlediği “yatıştırma politikasından” güç alan Hitler, Polonya riskini de göze almaya karar vermişti. Ne de olsa Polonya Seferi'nin Alman savaş makinesinin kuvveti karşısında kısa sürede stratejik sonuca ulaşacağını düşünüyordu. Bununla birlikte, Müttefiklerin de Polonya için kendilerini riske atacaklarına ihtimal vermiyordu. Hitler Batılı Müttefiklerle savaşın Polonya'nın istilasından sonra, kendi seçeceği bir tarihte

⁹ Avusturya'nın Almanya tarafından ilhaki.

¹⁰ Rusya Seferi'nin kod adı.

başlayacağını umuyordu.¹¹ Zaten Almanya'nın 1938-1941 arasında Avrupa'yı ele geçirmesine ivme kazandıran iki önemli dış siyaset etkisinden birincisi Fransız ve İngilizlerin Avusturya ve Çekoslovakya'daki işgallere karşı izlediği zayıf siyasetti. İki Müttefik'in bu tutumu, prestij ibresinin Almanya'ya kaymasına yol açmıştı. Yıldızı yükselen olan Almanya ise dış politika manevralarında daha da rahatlamış olarak, antlaşmalar imzalayabiliyordu.

Tehdidin ikinci yönü ise Sovyetler Birliği'nin işe karışma ihtimaliydi ve böyle bir durumda Birinci Dünya Savaşı'nın müttefikleri tekrar bir araya gelerek Almanya'daki Nazi rejimini bir anda yok edebilirdi. Ancak dış politikada manevra yeteneği artan Almanya'nın elinde tarihten kalma başka bir kozu vardı: "Polonya'nın doğusunun Sovyetler Birliği'ne peşkeş çekilmesi". Prusya ve Rusya'nın aralarının iyi olduğu 18. yüzyıldan kalma ortak bir siyasetle Polonya dördüncü kez bölüşülebilirdi. Polonya'nın taksimi, iki ülkenin dışişleri bakanları olan Vyacheslav Molotov ve Joachim von Ribbentrop tarafından Moskova'da 23 Ağustos 1939'da imzalanan paktla ittifaka taşındı. Almanya'nın Avrupa'yı ele geçirmesi için ivme kazandıran ikinci önemli dış siyaset etkisi olan Molotov-Ribbentrop Paktı ise Avrupa'yı istila politikasının "ileri vitese" geçmesi anlamına geliyordu. Almanlar Rusya ile Polonya'nın paylaşılmasını getiren bu paktı "kuvvetli iki cephele savaş" durumundan sakınma ihtiyacı üzerine imzalamışlardı. Böylece bir İngiliz-Fransız müdahalesi olasılığına karşı, doğudan karşılama düşündüğü hammadde ihtiyacını da güven altına almış oluyordu.¹²

¹¹ Gerhard L. Weinberg, *A World at Arms*, Cambridge University Press, New York, 2005, s. 36. Aslında Hitler haklıydı. Fransa ve İngiltere 3 Eylül'de Almanya'ya savaş ilan ettiklerinde saldırı harekâtından kaçınmaları, Polonya ile kurmuş oldukları ittifakın zayıflığını açıkça ortaya koymuştu. Topyekûn savaşa giren bir devletin dış politikada aldığı savaş kararını askerî harekâtla doldurmama hatasına önemli bir örnek olan bu davranış, Fransızların savaşa hazırlıksız yakalandıklarının bir göstergesi olmuştu.

¹² Charles Thomas, "Erich Raeder and the Coming of the Second World War," Cogar William E. (ed.), *Naval History, The Seventh Symposium of the U.S. Naval Academy*, Scholarly Resources Inc, Wilmington, 1988, s. 234.

Pakt sayesinde Almanya'nın "saatin aksi yönü istila politikası" başarıyla devam etti. Böylece Almanlar, Avusturya ve Çekoslovakya'nın ardından sırayla Polonya, Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika, Fransa, İngiltere, Kuzey Afrika, Yugoslavya, Yunanistan ve en sonunda da Rusya'da harekâta gireceklerdi. Bu siyasetin tek zayıf kısmı, donanma kuvveti sayesinde geniş bir denizaşırı işgal harekâtını caydırmayı başaran İngiltere olacaktı.

Nazilerin bu istila politikası, Bismarck'ın 1860'larda uyguladığı istila politikasıyla bir açıdan benzerlik göstermektedir. Sorunları savaşla çözmeye önce Danimarka'dan başlayan Bismarck, saat yönünü izleyerek ardından Avusturya ve en son Fransa ile tek cepheli savaşlar yapmıştı. Bu savaşların "olmazsa olmaz" aktörü Rusya İmparatorluğu, yapılan anlaşmalarla Orta Avrupa'dan uzak tutulmuştu ki, bu da 1938-1941 arasındaki Alman işgalleri ve Molotov-Ribbentrop Paktı sayesinde Sovyetler Birliği'nin nötralize edilmesiyle birbirine paralellik göstermektedir. Dolayısıyla, Nazi Almanyası'nın karar alıcılarının yeni bir büyük savaşın altyapısını oluşturmak için Fransa ile yapılan 1870-71 ve 1914-1918 savaşlarını sonuçlarına göre analiz ettiği ve stratejik hedefe ulaşılan 1870-71 savaşı öncesindeki dışişleri anlayışını benimsedikleri görülmektedir.

Müttefiklerin İki Cepheli Savaş Stratejisinin İflası

Alman Dış Politikası'nın Polonya'yı baskıya maruz tuttuğu bir dönemde, Nazi yönetiminden memnun olmayan Alman askerî liderlerden biri olan Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı Korgeneral Franz Halder, 1 Nisan 1939'da Diplomat Erich Kordt'u "Chamberlain'e Hitler'i durdurmalarının tek yolunun İngiltere'nin Sovyetler Birliği ile anlaşması olduğunu" söylemesi hususunda bilgilendirmişti.¹³ 1939 ilkbaharı ve yazı boyunca OKH¹⁴ Kurmay Başkanı Korgeneral Franz

¹³ Edward N. Peterson, *An Analytical History of World War II* (Volume 1), New York, Peter Lang, 1995, s. 115.

¹⁴ Oberkommando des Heeres, Alman Kara Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı.

Halder ve Abwehr'in¹⁵ Başkanı Kormiral Wilhelm Canaris, Hitler'in savaş konusundaki ciddiyeti hakkında İngiltere'yi uyarmayı sürdürmüşse de buna Churchill haricinde kulak asan yoktu.¹⁶ Nihayet Canaris 15 Haziran 1939'da Kordt aracılığıyla Hitler'in Sovyetler Birliği ile ekonomik ve askerî ittifak kurulacağını ve savaş çıkacağı konusunda İngilizlere açık ve ciddi bir uyarıda bulunmuştu.¹⁷ Bundan birkaç gün sonra ise İngiliz-Sovyet ilişkileri hızla gerilemeye başlamıştı.

Görüldüğü gibi Almanya'da Nazi rejimine muhalif olan komutanlar, Hitler'in siyasi düşüşünün gerçekleşmesini Alman jeopolitiğinin geleneksel sorunu olan iki cepheli savaş haline bağlıyorlardı. Ne de olsa iki cepheli savaş halinin Almanya için artık gelenekselleşmiş caydırıcı etkisi, Almanya'yı Polonya ile savaş seçeneğinden uzaklaştırabilecek tek yoldu. Kaldı ki, Chamberlain Sovyetler Birliği ile antlaşma imzalamak için hem kamuoyunun hem de ordunun desteğine sahipti.¹⁸ Ancak bir ülke dış politika davranışlarını belirlerken iç politika kadar bağımsız değildir ve dolayısıyla manevra alanı diğer ülkelerin dış politika hareketleri sayesinde daralarak ya da genişleyerek sürekli değişmektedir. Nitekim Almanların Polonya'yı açıkça tehdit ettiği ve Danzig üzerine baskıyı artırdığı bu dönemde, Polonya Başbakanı Josef Beck'in "Rusya varsa biz yokuz" şeklindeki tutumu,¹⁹ Batılı Müttefiklerin iki cepheli savaş stratejisi seçeneğinde kullanacakları doğudaki aktörün Sovyetler Birliği yerine Polonya olarak kabul edilmesine, yani Almanya'ya yapılacak çemberin zayıflamasına yol açmıştı.

Polonya için 1930'lardaki ana tehdit Almanya olsa da, tarihe baktığımızda Rus steplerine yayılmış olan Polonya-Litvanya devletinin kaybettiği toprakların büyük çoğunluğunun Rusya tarafından ele geçirildiğini görürüz. 18. yüzyıldaki bölünmelerden sonra da Polonya

¹⁵ Alman Dış Haberalma Servisi.

¹⁶ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 116-117.

¹⁷ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 117.

¹⁸ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 116.

¹⁹ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 115.

topraklarının geniş kısmını Ruslar almıştı. Yani ağırlıkla Rus işgalinde kalan Polonya, 19. yüzyıl boyunca baskıcı çarlık rejimi altında yaşamış ve bu da Ruslar ile Polonyalı milliyetçiler arasında çatışmaların yaşanmasını getirmişti. Bağımsızlığını yeniden elde ettikten hemen sonra, Polonya 1920'de Sovyetler Birliği ile savaşmıştı.

Dolayısıyla tarihi açıdan Polonya için tehdit algılamasında Rus yayılmacılığını birinci sıraya oturtabiliriz. Polonya'nın kısıtlaması üzerine Sovyetler Birliği seçeneğinden mahrum kalan Chamberlain için doğu aktörü sadece Polonya olacaktı. Ancak yakın günlerde Rusya'nın bu dışlanması Almanlar iyi değerlendirmiş ve 1939 yazında yapılan görüşmelerle çok kısa sürede bir paktın temellerini atmıştı. Polonyalıların tarihten kaynaklanan diretmesi ise bir yandan Polonya'yı asla başa çıkamayacağı bir iki cephelilik içine sokarken, Almanya'nın ise iki cephelilik çemberinin doğu yarısını zayıflatmıştı. Bu da önekilere göre Polonya'nın çok daha yıkıcı bir şekilde bölüşülmesini getirecekti. Nitekim Almanlar 1 Eylül'de batıdan ve kuzeyden Polonya'ya taarruz etmiş, 17 Eylül'de de Kızıl Ordu Polonya'yı doğudan işgale başlamıştı.

Ribbentrop, Polonya'nın Müttefikler için önemini farkındaydı. Nitekim 12 Nisan 1939'da "İngiliz ve Fransız hükümetleri Almanya ve İtalya'ya karşı çevrelemeye devam ediyorlar. Polonya haricinde başka bir ülkenin İngilizler tarafından aldatılacağını beklemiyoruz" demişti.²⁰ Demek ki, Ribbentrop Müttefiklerin Sovyetler Birliği ile ittifak yapamayacağını, dolayısıyla Almanya'yı iki cephe arasına almanın Polonya ile sınırlı kalacağını farkındaydı. Bu durumda Sovyetler Birliği Avrupa'dan dışlanmış oluyordu. Bu da Almanya için büyük bir fırsat demektir. Sovyetler Birliği ile ittifak kuramayan Müttefiklerin Polonya'nın arkasında duracağına da ihtimal vermeyen Hitler, çok geçmeden Ribbentrop'u Sovyetler Birliği ile ittifak kurması için yetkilendirmişti.

²⁰ Michael Bloch, *Ribbentrop*, Abacus, London, 2003, s. 239-240.

Ribbentrop'un Müttefiklerin Polonya'yı kaderine terk edeceği ısrarına rağmen; Hitler Polonya'ya harekât için Türkiye, Romanya, Yugoslavya ve Macaristan gibi ülkelerden destek göremeyeceğinden; Almanya'nın güney-güneydoğu cephesi güvenli olamayacaktı. Resmin tamamlanması için Almanya ve Sovyetler Birliği arasındaki iş birliği gerekiyordu ve böylece 12 Ağustos 1939'da Moskova'da başlatılan görüşmelerden bir ittifak ortaya çıktı.²¹

Molotov-Ribbentrop Paktı Almanya'nın iki cephelilik kısılcasına alınmasının, ancak Fransa ile Rusya arasındaki bir uzlaşıyla mümkün olacağını yeni bir ispatı gibidir. Nitekim iki sene içinde Avrupa'nın tamamının savaşa girmiş olması, Avrupa'daki barış hesaplarının Avrasyalı tek büyük güç olan Rusya olmadan yapılamayacağını ortaya koymuştu. Avrupa coğrafyasının başı İngiltere ve Fransa ise sırtı da Rusya'ydı. Başka bir açıdan bakacak olursak, "Mackinder'in kalpgâhına" sahip olan Rusya'nın²² uluslararası politikadaki belirleyiciliği göz ardı edilmişti. Rusya'yı yanına alan kazanıyordu. Batılı Müttefikleri başarısızlığa götüren anlayış, bu coğrafi okumanın doğru yapılmamasından kaynaklanıyordu.

Hitler 22 Ağustos 1939'da Obersalzberg'deki konferansta Sovyetler Birliği ile ittifak yapıldığını üst düzey generallerine ve amirallerine duyurarak, onları Polonya'ya saldırı ile uzun süreli bir savaşa girme şanslarının kalmadığı konusunda bilgilendirmişti.²³ 29 Eylül 1939'da Halder'e silahlı kuvvetlerin üç branşının ihtiyaçlarının karşılanmaktan uzak olduğunu aktaran OKW²⁴ Savaş Endüstrisi ve Silahlanma Dairesi Başkanı Tümgeneral Georg Thomas bir buçuk aylık yakıt üretiminin Luftwaffe'nin²⁵ Polonya'daki harekâtı sırasında

²¹ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 252.

²² Bkz: Yılmaz Tezkan ve M. Murat Taşar, *Dünden Bugüne Jeopolitik*, Ülke Kitapları, İstanbul, 2002, s. 76.

²³ Charles Burdick ve Hans-Adolf Jacobsen, *The Halder War Diary 1939-1942*, Presidio, Novato, 1988, s.29-31.

²⁴ Oberkommando der Wehrmacht, Alman Silahlı Kuvvetler Yüksek Komutanlığı.

²⁵ Alman Hava Kuvvetleri.

harcandığı, barut üretiminde geniş çaplı artışın 1941'den önce gerçekleşmeyeceği, aylık çelik açığının 600.000 tona ulaştığı ve bu açığın kapatılabilse bile mühimmat kotasının artırılmasının çok güç olduğu hususlarına dikkat çekmişti. Thomas, eğer bir harekâta girişilecekse Luftwaffe için üretimin oldukça azaltılması gerektiğini vurgulamıştı.²⁶

Öte yandan Ribbentrop imzaladığı pakt sayesinde İngiltere'nin Polonya'ya desteğinin kesileceğini ve İtalya'nın da Almanya ile ittifakını kuvvetlendireceğini düşünüyordu. Ancak bu görüşlerinde tamamen yanıldı.²⁷ İngiltere ve Fransa, Polonya'nın lehine Almanya'ya savaş ilan ederken; İtalyanlar da pakttan hiç memnun değildiler. Hitler, Mussolini'ye pakt sayesinde Mihver devletlerin çevrelenmelerinin önüne geçildiği mesajını iletse de İtalyanlar yeterince huzursuz olmuşlardı. İtalyan Dışişleri Bakanı Galeazzo Ciano'nun Almanya ile aralarındaki paktı bozması uyarısına rağmen temkinli davranan Mussolini; Hitler'e Almanya'nın Polonya ile ilgili tutumunu anladığını, ancak İtalya'nın Batılı Müttefiklerle savaşta yer almayacağını bildirmişti. Mussolini bunu İtalya ve Almanya arasındaki görüşmelerde savaş için 1942'den sonrasının belirlenmesine ve ülkesinin ancak bu tarihte hazır olabileceğine dayandırmıştı. Hitler ise bu beklemediği tutuma sert tepki göstermişti.²⁸

Batılı Müttefikler 3 Eylül'de Almanya'ya savaş açmışlar, ancak Polonya'ya gerçek bir askerî destek vermemişlerdi. Bu fiyasko sayesinde büyük bir fırsat kaçmıştı. Almanlar doğuda Polonya ile uğraşırken, Batının korumasına 11 tümen ve eğitimini tamamlamamış 32 ihtiyat tümeni tahsis etmişlerdi. Fransız Ordusu Genelkurmay Başkanı Maurice Gamelin'in elinde ise saldırı için 57 tümen ve Maginot Hattı'nda bekleyen 13 statik tümen mevcuttu.²⁹ Gamelin ayrıca Polonyalıları "17 gün içinde 35-38 tümenlik bir saldırıda bulunabilecekleri"

²⁶ Burdick, *a.g.e.*, s. 66-67.

²⁷ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 272.

²⁸ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 273-274.

²⁹ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 129.

konusunda yanlış bilgilendirmişti.³⁰ Ne Gamelin'in ne de Fransız Genelkurmayı'nın ikinci cepheyi açma konusunda niyetleri yoktu. Sadece 11 Eylül'de dokuz Fransız tümeninin katılımıyla 8x26 km'lik bir bölgenin elde edildiği bir taarruz gerçekleştirilmişti.³¹ Göstermelik bir taarruz olarak kalan bu gelişme, Fransızlara herhangi bir stratejik avantaj sağlamaktan uzaktı. Belli ki, Fransızlar sadece Almanları hazırladıkları kuvvetli tahkimat Maginot Hattı'nın üzerine çekerek eritme planı yapmışlardı. Ama Polonya'ya yardım vaadinde bulunmaktan da geri kalmamışlardı. Bu durum Fransa'nın Avrupa politikasındaki ikiyüzlülüğünü açıkça sergiliyordu.

Fransız Başbakanı Edouard Daladier, zaten Sovyetler Birliği ile ittifak kurabilmesini zorlaştırdığı için Polonya'ya verdiği garantiden memnun değildi. Fransız-Polonya ittifakı ise 1920'lerde canlıydı. Fransa, Polonya'dan uzaklaştığında; Polonya 1934'te Almanya ile pakt imzalamaktan çekinmemişti. 3 Mart 1939'da Fransa ve İngiltere, Münih Konferansı'nda sergiledikleri hatalı tutumu unutturucusına Polonya'ya güvence vermişlerdi. Yine de Polonya, Fransa'nın İngiltere ile antantı için bir çimento niteliğindeydi. Fransa'nın Polonya politikası İngiltere'ye bağlıydı ve Almanya'nın iki cepheli savaş halinden kurtulmasının mevcut çekirdeğini oluşturmaktaydı. Bu da 1938-1941 arasında Avrupa'da yaşanan politik illüzyonun temelini teşkil ediyordu.³²

Daladier ve danışmanları bir diplomatik devrim niteliğinde olan Alman-Sovyet Paktı'nın imzalandığını duyduklarında sarsılmışlardı.³³ Daladier bu paktın Avrupa'da dengiyi bozacak bir girişim olduğunu anlamıştı. Revizyonist bir temele oturduğu için, Avrupa'nın iki yayılmacı gücü arasında imzalanan paktın Avrupa'nın siyasi şeklini değiştireceği belliydi. Müttefiklerin bu hatası, Almanya'yı çevreleme politikası adına savaş öncesinde yaşadığı son siyasi fiyasko olarak tarihe geçecekti.

³⁰ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 125.

³¹ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 129.

³² Gordon Wright, *Ordeal of Total War*, Harper Torchbooks, New York, 1968, s. 157.

³³ Gordon Wright, *a.g.e.*, s. 2.

Ribbentrop'un bir tekerleme gibi Almanya ve Polonya arasındaki çatışmanın ya genel bir savaşa yol açmayacağı ya da çıkacak genel bir savaşı Almanya'nın kazanacağını söyleyip durması, Fransa ve Polonya arasındaki ittifakı psikolojik açıdan eritmiş olabilir. Ciano'nun söylediğine göre, Ribbentrop bunun tartışmasına girmiyor ve Almanya'nın acil durum planından bahsetmekten kaçınıyordu.³⁴ Müttefiklerin yatıştırma politikasından da güç alan Ribbentrop, Almanya'nın bu konuda tek bir siyasi davranışa sahip olacağını hissettirerek, sergilediği bu kararlı tavrıyla Müttefiklerin dış politika seçeneklerini asgariye indiriyordu. Ancak dış politikada her zaman akılcı karar almak diye bir şey yoktu ve Ribbentrop da Müttefiklerin Polonya konusunda üst üste mantıksız adımlar atacaklarını düşünmemişti. Müttefikler akılcılıktan uzak iki davranış sergilemişlerdi. Birincisi askerî hazırlığı oldukça yetersiz bir şekilde, askerî hazırlığı kendilerine göre üstün seviyede olan bir güçle bir başka ülkeyi korumak için savaşa girmekti. Diğeri ise savaşa girdikten sonra o ülkeyi korumak için geniş çaplı bir askerî harekâta girişmemekti. Dolayısıyla farklı açılardan hem Almanların hem de Polonyalıların sınırlarını bozan, Müttefiklerin neden Almanya'ya savaş ilan ettikleri sorusunu 1939 Eylül'ünde ne Almanlar ne de Müttefikler cevaplayabiliyorlardı.

Bismarck'ın Hayal(et)i: Fransa ile Tek Cepheli Savaş

Sovyetler Birliği ve Fransa arasında olası iki cephelilik tehdidinden kurtulan Almanya, Polonya harekâtını başlattığında, Fransa ve Polonya arasındaki “zayıflatılmış iki cephelilik riskine” girmişti. Olaylar Almanya'nın lehine gelişti. Fransa ve İngiltere Polonya'yı fiilen desteklemedi. Almanya ve İtalya arasındaki beklenmedik risk ise büyümediği için, Tirol ya da Balkanlar'da verilebilecek bazı küçük ödümlerle çözümlenebilirdi. Tarih tekerrür etmiş; riskli, saldırgan ama iki cepheli savaş ihtimaline karşı izlenen akılcı politika Almanya'ya başarı getirmişti. Rusya'yı Fransa'dan ayrı tutmayı başaran Almanya başarılı olmuş; Rusya, Almanya'ya doğudan baskı yaptığında Almanya

³⁴ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 250-251.

zorlanmıştı. Bismarck ve Kaiser I. Wilhelm Rusya'nın Avrupa'daki rolünü çok iyi etüt ederek, Fransa ile teke tek savaşarak zafer kazanmışlardı. Bunu önemsemeyen Kaiser II. Wilhelm ise Almanya'yı felakete sürüklemişti.³⁵ Şimdi ise Polonya hızla halledilmiş ve Almanya tek cephede, az miktardaki İngiliz Seferi Kuvvetleri'nin desteklediği Fransa ile baş başa kalmıştı. Artık Fransa, Almanya ve İtalya arasında kuzeydoğu ve güneydoğudan potansiyel iki cepheli savaş tehdidi altındaydı. Hitler, Fransa'ya karşı İtalya ile birlikte iki cepheli savaş stratejisi uygulamak istemiş ve Batı ile savaş için Mussolini'ye ne tür ikmal ihtiyaçları olduğunu sormuştu. Ancak İtalyanlar Hitler'e karşılayamayacağı bir liste göndermişti.³⁶

Polonya'nın doğu yarısını elde eden Sovyetler Birliği'nin pragmatik bir tavırla her an aleyhine dönebileceğini bilen Hitler, yakın gelecekte olası bir Fransız-Sovyet ittifakının getireceği iki cepheli savaş tehlikesini de ortadan kaldırmak için Polonya harekâtı tamamlanır tamamlanmaz, aceleyle Fransa'ya harekât düzenlenmesini istemişti. Hitler'in en büyük arzusu ileride Sovyetler Birliği'ni de yenerek Lebensraum projesini³⁷ gerçekleştirmekti ve Sovyetler

³⁵ Bismarck'ın siyasi düşüyle birlikte dış politikada II. Wilhelm'in etkinliği başlamıştı. II. Wilhelm ile birlikte, Rusya ve Almanya'nın arası açılmaya başlamış; bu da Birinci Dünya Savaşı öncesinde Rusya'yı karşı kutba itmmişti. Sadece Avusturya ile Almanya arasında Bismarck'ın kurduğu iyi ilişki korunmuştu. Siyasi hayatının sonuna gelen Bismarck, "Jena, Büyük Frederick'in ölümünden yirmi yıl sonra geldi. Parçalanma da benim ayrılmamdan yirmi yıl sonra gelecek" diyerek Alman İmparatorluğu'nun sonunu önceden tahmin etmişti. Bkz: A.J.P. Taylor, *Bismarck The Man and the Statesman*, Hamish Hamilton, London, 1950, s. 264-265.

³⁶ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 274, dipnot. Mussolini'nin manevrasının benzerini 1943'te İnönü de uygulamış ve Türkiye'yi savaşa sokarak Balkanlar'da cephe açmak isteyen Churchill'e yüklü bir ihtiyaç listesi sunmuştu. Her iki olay da ülkelerin hasımlarına uygulamak istedikleri iki cepheli savaş stratejisinin diplomatik sınırlarını göstermektedir.

³⁷ Birçok resmî dokümandan çıkarıldığı üzere planlama, hazırlık ve doğudaki savaşın uzaması safhalarını kuvvetle etkileyen Lebensraum'u fethi; Hitler'i ideolojik açıdan motive etmek suretiyle Doğu Cephesi'nin belirleyici faktörü olmuştu. Bkz: Rolf-Dieter Müller, *Hitler's War in the East 1941-1945 A Critical Assessment*, Berghahn Books, Providence, 1997, s. 209.

Birliği'ne harekât düzenleyebilmesi için de Batı Cephesi'ni tam bir üstünlükle kapatmak zorundaydı. Sovyetler Birliği ile ilişkiler henüz soğumadan Fransa'nın işi kesin olarak bitirilmeliydi.

Bu arada İngilizlerin Norveç'te yeni bir cephe açarak Almanları kuzeyden çevreleme girişimleri, 1940 Nisan'ında Almanların önlüyici saldırısıyla tam bir fiyaskoya dönmüş ve tamamen Almanların işine yaramıştı. İki cepheli savaş halini diplomatik açıdan kullanmayı beceremeyen Müttefikler ise artık Almanya'ya karşı saldırı inisiyatifine sahip olmadıkları için tehdit olmaktan çıkmışlardı. Dolayısıyla savunmaya çekilen Müttefikler, Alman ordularını savaş öncesinde hazırlanan son derece kuvvetli Maginot Hattı ve yığınak yaptıkları Belçika sınırında karşılamak için beklemeye başlamışlardı. Ancak mekanize savaş çağına girerek, taktik ve buna dayalı stratejik harekât planlarını tamamen değiştiren Almanlar, Schlieffen ve Moltke'nin yerine uygulamaya koydukları Manstein Planı'nın revize edilmiş haliyle Fransa'nın savunmasını sıfıra indirmeyi başaracaklardı.³⁸

Hitler 27 Eylül 1939'da generallerine Fransa'ya en kısa zamanda saldırılması emrini vermişti.³⁹ Ancak 1939 sonbaharında yapılması düşünülen bu harekât çeşitli sebeplerle 1940 Mayıs'ına kadar ertelenmişti. Bu arada 9 Nisan 1940'ta Danimarka ve Norveç'e alenince başarılı bir harekât düzenlenmişti. Batı Cephesi'ndeki saldırı ise 10 Mayıs 1940'ta Fransa, Belçika ve Hollanda'ya eşgüdümlü harekâtle başlatıldı. Tek cepheye odaklanma, mükemmel saldırı stratejisi ve Blitzkrieg'in getirdiği modern taktik anlayış birleştiğinde; sonuç 1870-1871 savaşını gölgede bırakacak kadar çarpıcı olmuştu. Kâğıt üstünde Sovyetler Birliği'nden sonra Avrupa'nın en büyük ordusuna sahip olan Fransa, Polonya'dan sadece iki hafta daha fazla dayanabilmiş ve bir buçuk ayda pes etmişti.

³⁸ B.H. Liddel Hart, *II. Dünya Savaşı Tarihi*, (Cilt:1), (çev. Kerim Bağrıaçık), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 46-48.

³⁹ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 129.

Savaşın Tırmanma Döneminde İki Cephe Savaş Stratejisi

22 Haziran 1940'ta imzalanan ateşkesle resmileşen Fransa'nın düşüşü ve 22 Haziran 1941'de başlatılan Barbarossa Harekâtı arasındaki bir yıl, İngilizlerin yalnız mücadele dönemi olmuştur. İngilizler bu dönemde sadece İtalyanlara karşı sağladıkları başarılarla avunmuşlardı. Ancak Almanlarla doğrudan temas edecekleri ve savaşı kazanabilecekleri bir cepheye de ihtiyaç duyuyorlardı. Yani Almanları tek cephede yenmek zorundaydılar. Almanya ise tek cephede savaş kaybetmemişti.

İngiltere'nin Avrupa'da Yeni Cephe Arayışı

Hitler Fransa Seferi'nde istediği sonucu aldıktan sonra Avrupa'daki yeni düzende Almanya için iki potansiyel tehdit kalmıştı. Bu tehditler İngiltere ve Sovyetler Birliği olup, aldığı darbelerle zayıflayan İngiltere artık Almanya'ya tek başına saldırı potansiyeline sahip değildi. Ancak İngiltere ile savaş devam ediyordu ve Başbakan Winston Churchill'in yönetimindeki İngiliz Kabinesi, Almanya ile savaşmak için bir kara cephesi açma konusuna eğiliyordu. Hitler ise iki cephede savaşmamak için mantıklı bir seçimle öncelikle İngiltere'nin işini bitirmek istemiş ve İngiltere'ye çıkartma yapılması için 1940 yazı boyunca bir hava seferi düzenlenmişti.⁴⁰

Ancak İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri (RAF) 1940 yazında Luftwaffe'ye karşı zor bir zafer kazanmıştı. Bu başarı iki cephelilik açısından önemli bir yere sahiptir. Almanlar ilk kez yenildikleri Britanya Hava Savaşı nedeniyle İngiltere'ye çıkma şansını kaybetmişti.⁴¹ İngiltere'nin varlığı, doğuda Sovyetler Birliği'ne karşı muazzam bir cephe açacak Almanya'yı rahatsız edebilirdi. Gerçi Britanya Alman

166

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 20

⁴⁰ James Lucas, *Reich! World War II Through German Eyes*, Grafton Books, London, 1990, s. 185.

⁴¹ Hitler İngiltere'ye çıkartma harekâtını 17 Eylül 1940'ta önce süresiz ertelemiş, 12 Ekim'de de 1941 baharına kadar kesin yapılmayacağını açıklamıştı. İngiliz şehirlerine sürdürülen gece bombardımanları ise 1941 Mart'ında azalmış, 10 Mayıs 1941'de de tamamen durdurulmuştu. Filoların çoğu doğuya aktarılmış, böylece harekât rafa kalkmıştı. Bkz: Liddel Hart, *a.g.e.*, s. 114-116.

U-botlarının ablukasına alınarak etkisizleştirilmeye başlamıştı.⁴² Yine de Almanlar için Barbarossa Harekâtı zamanında tamamlanmadığı takdirde, güçlenme fırsatı bulacak İngiltere'nin varlığı sıkıntı yaratabilirdi. Bununla birlikte, ABD'nin savaşa katılması durumunda İngiltere en azından yarım cephe statüsüne kavuşabilir ve Müttefiklerin farklı yerlerde açacağı tali cepheler Almanya'nın Rusya'daki harekâtını baltalayabilirdi. Etkisizleştirilmiş bir İngiltere, Avrupa'nın batı Atlantik'e çıkışını denetleyen jeopolitik konumu sayesinde savaşa farklı seçenekler kazandırabilecek bir ülke olarak Almanya'ya potansiyel riskler sunuyordu.

İngiltere'deki başarısızlıktan sonra Hitler yönünü tamamen doğuya çevirmişti. 28 Eylül 1940'ta silahlanma programının Rusya'nın istilasına yönelik ayarlanması için emir verince, bombardıman uçaklarının ve çıkartma gemilerinin üretimi azaltıldı ve buna mukabil cephane üretimi artırıldı.⁴³ Almanya'nın güçlenmesi Avrupa'daki işgal bölgelerinden elde ettiği yeni kaynaklarla hızla artıyordu. 1939-1940 Rus-Fin Savaşı'nda bir Pirus Zaferi elde eden Sovyetler Birliği ise ordusundaki sorunları gidermeye çalışarak, hızla yeniden örgütleniyor ve silahlanıyordu. Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri takip eden Hitler, Avrupa'nın merkezine ve batısına sahip olmanın verdiği avantajı kullanarak, Sovyet gücünün büyümesini önlemek düşüncesindeydi. Kısa bir süre içinde mümkün görünmese bile İngiltere'ye yardımlarını zaten esirgemeyen ABD savaşa girdiği takdirde, Almanya Sovyetler Birliği ve Batılı Müttefikler arasında yeni ve çok kuvvetli bir iki cephelilik sorunu yaşayabilirdi.

⁴² 1939'da İngiltere'nin yıllık mal ithalatı 55.000.000 tonken, 1941 Ocak'ında bu miktar yıllık 35.000.000 tona düşmüş, Mart'ta ise 30.000.000 tonun altına inmişti. Yiyecek ithalatı 15.000.000 tonla dibe vurduğu için ülke içinde bazı kısıtlamalara gidilmişti. Churchill anılarında "Haritalar, eğriler, istatistiklerle gösterilen bu biçimsiz ve ölçsüz tehdittense, tam teşekkül istila girişimini yeğlerdim. Yaşam hatlarımıza yönelik bu ölümcül tehdit bağırsaklarımı kemiriyordu." demiştir. Bkz: Martin Gilbert, **Churchill**, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2011, s. 813.

⁴³ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, 207.

Hitler, Sovyetler Birliği'ni yok etme planlarına odaklandığında, Fransa'daki savaşa sonradan Almanya'nın yanında katılan İtalya da 1940 sonbaharında tek başına iki farklı cephede, Yunanistan'a ve Mısır'a harekâta kalkışmıştı. Her iki harekât da hezimetle sonuçlanınca Almanya'yı rahatsız eden iki durum ortaya çıkmıştı. Birincisi Libya'daki İtalyan birliklerinin çoğu yok edildiği için Libya düşebilirdi. Böyle bir durum İtalya'da rejim değişikliğine sebep olursa, Akdeniz tamamen İngiliz kontrolüne girerdi. Böylece Almanya Akdeniz'den gelecek tehlikelere karşı önemli ölçüde birlik ayırmak zorunda kalır ve Sovyetler Birliği'ne karşı zayıf düşerdi. Yani Almanya Avrupa'da yeniden iki cepheli savaşa çekilebilirdi. Balkanlar'da ise artık İngilizlerin müttefiki olan Yunanların inatçı direnişi, İtalyanları Arnavutluk'a kadar geriletmişti. Almanların İtalyanların yardımına koşacağını öngören Churchill ise zaten Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'dan oluşan bir Balkan Cephesi yaratmak istiyordu ve bölgede artan Alman tehdidine karşı gönderdiği ilk İngiliz asker kafilesi de 3 Mart 1941'de Yunanistan'a ayak basmıştı.⁴⁴ Yunanistan artık her an bir İngiliz cephesi haline gelebilirdi ki, bu da Almanların Sovyetler Birliği'ne düzenleyeceği harekâtı zorlaştırırdı. Almanlar, Norveç ve Danimarka'da olduğu gibi, 6 Nisan 1941'de hızla Bulgaristan ve Macaristan üzerinden Yunanistan ve Yugoslavya'ya bir harekât başlatmış ve 1 Haziran'da Girit de dâhil olmak üzere bütün Balkanları ele geçirmişti.

Asıl isteği İngiltere'yi etkisizleştirdikten sonra Rus Seferi'ni başlatmak olan Hitler, hem Kuzey Afrika hem de Balkan seferlerini gönülsüzce gerçekleştirmişti. Kuzey Afrika'ya destek vermesi hem İngiltere'yi Doğu Cephesi'nden uzak tutmak için siyasi bir manevradan, hem de petrole kısa yoldan ulaşmak için küçük çaplı bir kumardan başka bir şey değildi. Bu kumar tutarsa, ödülü Süveyş ve Orta Doğu petroleri olurdu. Kaybederse, İngiliz kara gücünü Rusya'ya dize getirene kadar uzun bir süre Avrupa'dan uzak tutardı. Bundan önce Akdeniz savaş sahası sadece İtalyanların sorumluluğu altındaydı.

⁴⁴ Winston Churchill, *Yugoslavia and Greece, Memoirs of the Second World War*, Houghton Mifflin Books, Boston, 1991, s. 420.

İki cephelilikten sakınan Hitler, kendisi için adeta tutku haline gelen Doğu Cephesi'ni açtıktan sonra Akdeniz'den Avrupa'ya yönelecek bir tehlikeyle karşılaşmak istemiyordu. İtalyanlar Libya'yı kaybetme noktasına gelince, Hitler buraya 1941 Şubat'ından itibaren birkaç Alman tümeni sevk ederek İtalyanlara destek vermek zorunda kalmıştı.⁴⁵

Fransa'da parlak bir panzer tümeni komutanı olan Tümgeneral Erwin Rommel'in sorumluluğunda Afrika Kolordusu olarak örgütlenen bu birliklerin sayısı, Kuzey Afrika'daki harekâtlara bağlı olarak artırılacak ve 1943 başlarında Afrika Ordular Grubu seviyesine yükselecekti. Tali bir cephe görünümüne sahip olan Kuzey Afrika Cephesi, aslında Avrupa'da ikinci cephenin açılmamasının teminatı olarak stratejik bir işleve sahipti. Bununla birlikte, 1942 yazında Almanlar Kahire'ye yürüme şansı bile bulmuş, ancak İngilizlerin aldığı tedbirler bunu engellemişti.

Hitler'in buradaki kumarı tutmasa da Alman birlikleri Afrika'da üstlerine düşeni fazlasıyla yapmışlardı. Ancak Rusya'daki harekâtın Almanların aleyhine dönmesi, Afrika'daki Alman harekâtını da son derece olumsuz etkilemiştir. Dolayısıyla, Doğu Cephesi'nde stratejik sonuca ulaşamamasının Kuzey Afrika Cephesi'ni de başarısız gösterdiğini söyleyebiliriz. Afrika'daki harekât da Doğu Cephesi'ndekiyle aynı zamanda, 1942 Kasım'ında Almanların aleyhine dönmüştü. Buna rağmen, OKW Kuzey Afrika Cephesi'nin hemen kapatılması yerine buraya hızla bir panzer ordusu sevk etmiş ve Müttefiklerin Kuzeybatı Afrika çıkartmalarına karşı Tunus'u işgal ederek Afrika'daki Mihver varlığının dayanma gücünü altı ay uzatmıştır. Afrika'daki Alman varlığı Tunus'taki son Mihver kuvvetinin teslim olduğu 13 Mayıs 1943'e kadar Müttefikleri burada oyalamayı başaracaktı. Bu dönem Almanların Stalingrad felaketi

⁴⁵ Hitler 22 No'lu Savaş Direktifi'nde Libya'ya gönderilecek Afrikakorps'un çekirdeğinin detayını ve Sicilya'ya konuşlandırılacak birkaç Luftwaffe filosunu açıklamıştı. Bu küçük kuvvet İngiliz-Amerikan harekâtlarına bağlı olarak zamanla artırılacaktı. Bkz: Trumbull Higgins, *Winston Churchill and the Second Front*, Oxford University Press, New York, 1957.

sonrasında karşı saldırıya geçme ve yaralarını sarma zamanıydı.

İngiltere Hava Savaşı'nın başarısızlığına rağmen, Almanya'nın İngiltere'ye yönelik politikası genel olarak başarılıydı. İngiltere yalnızlaştırılırken, Norveç ve Fransa'nın Atlantik kıyılarında elde edilen deniz üsleri sayesinde İngiltere'nin Almanya'ya uyguladığı abluka tersine çevrilmişti. Klasik deniz ablukasının dışında kalan bu yeni abluka tarzının enstrümanları U-botlar olmuş ve Alman U-bot Filosunun etkinliği 1943 Mayıs'ına kadar muazzam ölçüde artarak, İngiltere'nin denizaşırı ikmalini durma noktasına getirmiştir.⁴⁶

Balkanlar'da ise İngilizlere hem karada hem denizde ağır darbeler vurulmuş, böylece Avrupa'dan uzak tutulan İngilizlerin Barbarossa Harekâtı'na etkisi en aza indirilmişti. Dolayısıyla, İngilizlerin Balkanlar'da cephe açma girişimi de Norveç'te olduğu gibi Almanların işine gelmişti. 22 Haziran 1941'de başlatılan Barbarossa Harekâtı ise saatin aksi yönü istila politikasının son durağıydı. İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı Polonya'da açılan Doğu Cephesi, savaş bitene kadar savaşın asli cephesi olacaktı.

Alman Genel Stratejisinde Japonya Faktörü

Almanya, Japonya ile 1936'da imzaladığı Antikomüntern Pakt sayesinde Sovyetler Birliği'ne bir iki cepheli savaş hali yaşatmıştı. Alman-Sovyet Paktı'nın imzalanmasıyla bu pakt fiilen sona ermiş ve gelişmelerden güç alan Stalin de Ağustos sonunda Mançurya'da Japonları bozguna uğrattığı bir saldırı gerçekleştirmişti.⁴⁷ Yani paktın imzalanmasını takiben bir buçuk ay içinde hem Almanya hem de Sovyetler Birliği kendi doğu cephelerindeki sorunu askerî yöntemlerle

⁴⁶ 1943'ün ilk dört ayında 325 gemi batırılmıştı ki, başarılı geçen 1942'nin ilk dört ayındaki skorla baş başa gidiyordu. Bkz: "Ship losses by month", uboat.net internet sayfası, http://www.uboot.net/allies/merchants/losses_year.html (Erişim tarihi: 06.06.2014). Durumun İngiltere için ne kadar kritik olduğunu gören Roosevelt, Churchill'e elinden gelen en iyi desteği veriyordu. Buna rağmen, Amerikan gemi inşa kapasitesi henüz muazzam bir ihtiyacı karşılayacak kadar genişlememişti. Bkz: Roy Conyers Nesbit, *Ultra versus U-Boats*, Pen & Sword Military, South Yorkshire, 2008, s. 94.

⁴⁷ Weinberg, *a.g.e.*, s. 80-81.

çözerek yüzlerini batıya çevirmişlerdi.

Ancak Sovyetler Birliği'nin Almanya'ya karşı avantaj elde etmesi; Finlandiya, Baltık Ülkeleri, Kuzey Bukovina ve Besarabya gibi diğer sorunlarını hallettikten sonra olabilirdi ve Stalin askerî çözüme bu ülkelerde devam etti. Bu da Almanya'nın tarihi iki cephelik sorununu yeniden yaşaması demektir. Sovyetler Birliği'ne güvenmeyen Hitler, Fransa'yı en kısa zamanda işgal etmeye çalışırken, en büyük yardım Finlandiya'dan gelmişti. Almanya Müttefiklerle savaşta olduğu için Müttefiklerden yeterli pek yardım alamayan bu küçük ülke, Kızıl Ordu'ya beklenmedik bir direniş göstererek aşırı kayıplar verdimiş ve bu suretle 30 Kasım 1939'dan ateşkes imzalandığı 12 Mart 1940'a kadar dayanmayı başarmıştı.⁴⁸ Finlandiya'daki acı zafer nedeniyle Kızıl Ordu yeniden yapılanma ihtiyacı duymuş; bu da Hitler'in Avrupa'daki saldırgan tutumunu oldukça rahatlatmıştı.

Ribbentrop'un Sovyetler Birliği'ni iki cepheden sıkıştırmaya çalışması, Sovyet-Japon Tarafsızlık Antlaşması'nın 13 Nisan 1940'ta imzalanmasıyla⁴⁹ zorlaşmıştı. Japonya, antlaşma ile ABD ve Sovyetler Birliği arasında iki cepheli savaş hali yaşamaktan kurtulmuştu ki, bu Almanya'nın da lehineydi. Ne de olsa bu antlaşma ABD'ye gözdağı niteliği taşıyordu ve ABD'nin İngiltere'ye yardımına bir ölçüde sekte vurması demektir.

1941 kışında Almanların Japonya politikası tamamen değişmişti. 27 Mart 1941'de Hitler Japon Dışişleri Bakanı Matsuoka ile sohbetinde "hangi koşullar altında olursa olsun, Britanya hegemonyasının yok edilmesi gerektiğini, Avrupa'da Britanya etkisinin sona ermesi gerektiğini ve ancak o zaman Amerika'nın Avrupa'ya her türlü müdahale girişiminin püskürtülmüş olacağını" belirtmişti.⁵⁰ Yine de Almanlar Japonya'nın İngiltere'ye karşı Almanya'nın yanında savaşa girmesi

⁴⁸ Weinberg, *a.g.e.*, s. 105-106.

⁴⁹ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 355.

⁵⁰ A. A. Gromiko vd., *Uluslararası İlişkiler Tarihi*, (Cilt:5), (çev. Ali Rıza Dırık), Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2013, s. 77.

yerine ABD'ye karşı baskı unsuru olmasından yanaydı.⁵¹ Bu bağlamda, Japon-Amerikan görüşmeleri Almanları yakından ilgilendiriyordu. Sovyetler Birliği'ne saldırmaya karar vermiş olan Hitler'in ABD ile savaştan kaçınması için Japonya'nın hem ABD ile aralarındaki anlaşmazlıkları giderememesi, hem de Güneydoğu Asya'daki İngiliz varlığına odaklanmaması gerekiyordu. Başka bir deyişle, ABD ile başa çıkabilmesi için Japonya'nın iki cepheye birden angaje olmaması Almanya için oldukça önemliydi.

Yine de Rus Seferi çıkmaza girdiği takdirde, Japonya, Almanya için ikinci bir cepheden saldırı açısından tek seçenektir. Ne de olsa Üçlü İttifak imzalandıktan sonra, Japon Hükûmeti kendi Lebensraum'unu geliştirdiği "Büyük Doğu Asya Birlikte Kalkınma Alanı" içine Sovyetler Birliği'nin doğusunu da dâhil etmişti.⁵² Pasifik'te Sovyetler Birliği'ne ait bir alanın olmaması, bir büyük aktörün bölgeden düşmesi demek olduğu için Japonların lehineydi. Bu da Almanya için bir fırsattı. Barbarossa Harekâtı yaklaştığında, Hitler de Japonya'nın artık Pasifik'te harekete geçmesi gerektiğini düşünerek, 5 Mart 1941'de İngiliz güçlerinin zayıflaması ve Amerikan çıkarlarının ağırlık merkezinin Pasifik'e kayması hedeflenen 24 numaralı özel bir direktif yayınlamıştı. Hitler direktifte Japonlara Barbarossa ile ilgili bilgi vermeyi de yasaklamıştı.⁵³ Yani Sovyetler Birliği ile birebir hesaplaşma niyetindeydi ve Batıdan zarar görmemek için Japonları İngilizlerin üstüne sürmeye çalışıyordu.

Ancak Almanların Japonya politikası, Avrupa politikası kadar kontrollü gelişmiyordu. Bunda SSCB'nin geniş coğrafyası, ABD'nin ve SSCB'nin hesaplanamayan kaynakları ve zayıflamış olsa bile en büyük sömürge gücü İngiltere'nin hem Avrupa hem de Pasifik'te hâlâ aktör olarak yer alması etkili olmuştur. Nitekim Hitler ve Ribbentrop'un 1941 Mart sonu ve Nisan başında yaptığı görüşmelerde, Japonya'nın

⁵¹ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 353.

⁵² A. A. Gromiko, *a.g.e.*

⁵³ A. A. Gromiko, *a.g.e.*, s. 90.

ABD ile savaştan uzak durması ve İngiltere'ye saldırarak Barbarossa Harekâtı başlamadan Britanya'nın savaş dışı kalmasına neden olmasını ya da Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa katılmasını gerekli gördükleri ortadadır. Görüşmelerde Matsuoka'dan Japonya'nın SSCB ile imzalamayı tasarladığı tarafsızlık paktını Barbarossa başladığında bir yana iteceği sözü almışlardı.⁵⁴

Ribbentrop, Sovyetler Birliği ile savaşta İngiltere'den fazla zarar gelmemesi için Japonya'nın İngiltere'ye karşı savaşmasını güden ve Sovyetler Birliği ile yakınlaşmasını engelleyen bir politika izlemeye koyulmuştu.⁵⁵ Ancak Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne iki cepheli savaş stratejisi uygulama girişimi, Japonların iki cepheli savaş halinden sakınma politikasıyla çatışmaktaydı. Nitekim Almanların 1 Temmuz 1941'de Japonlara yaptığı "Sovyetler Birliği'nin hızla savaş dışı bırakılması için Japon Ordusu'nun Vladivostok'u işgal ederek ilerlemesi ve Alman Ordusu ile Transsibirya Demiryolu üzerinde buluşması" teklifi de Japon askerî yetkililerince kabul görmemişti.⁵⁶ Zira Japon kara gücü 1937'den beri Çin'in işgaline odaklanmıştı ve Japonlar Rusya'da hızlı bir Alman zaferine de inanmıyorlardı.⁵⁷

İkinci Dünya Savaşı'nda asıl iki cepheli savaş hatasına düşen Almanya değil, Japonya olmuştur. İki cepheli savaş hali yaşayan ve kendisine tehdit olarak ABD ve SSCB'yi gören Japonya, ABD ve müttefikleriyle tek cephede savaşabilmek için SSCB ile anlaşma yoluna gitmişti. Hâlbuki Pasifik'teki savaş 1937'de Çin'de başlamıştı ve Japonya 1941 Aralık'ında Pearl Harbour'da açılış hamlesini yaparken Çin'de 21 tümen ve 20 tugayı bulunuyordu. Buna karşı Güneydoğu Asya ve Okyanusya'daki yayılma sonrasında buraları korumak için on tümen ve üç tugay ayrılmıştı.⁵⁸ Donanmasına öncelik veren Japonya,

⁵⁴ A. A. Gromko, *a.g.e.*, s. 93.

⁵⁵ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 354.

⁵⁶ Almanlar buna karşı Çin'deki Japonların kukla hükümetini tanıyacıkları önerisinde bulunmuşlardı. Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 375.

⁵⁷ Michael Bloch, *a.g.e.*, s. 375.

⁵⁸ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 325.

aktörleri belirlerken stratejik bir hata yapmıştı. Nitekim Pearl Harbour'da ölümcül bir darbe alarak savaşa giren ABD, kalan donanması ve hava gücünün desteğiyle Orta Pasifik'te tutunarak Japonya'yı Çin ve Orta Pasifik'teki iki cephe arasında bölmeyi başarmıştı.

Japonya'nın bu hatasının Avrupa'daki savaşın iki cepheliliğe dönüşmesinde de önemli bir rol oynadığı düşünülebilir. Nitekim savaşa girmesinin üzerinden bir yıl geçmeden ABD'nin İngiltere'ye yığınağı başlamış; Avrupa'daki stratejik hava bombardımanları gece ve gündüz artırılmış; 1943 Mayıs'ında Kuzey Afrika'daki harekâta stratejik sonuca ulaşılmış ve aynı ay içinde Atlantik Savaşı'ndaki kötü gidişat da tersine çevrilmişti. Gerçi Japonya ABD'ye savaş açtığı anda Amerikan Ordusu da Pasifik ve Atlantik olmak üzere iki sahaya bölünmüştü.⁵⁹ Ancak coğrafi konumu sayesinde ABD savaşı anavatanından uzakta karşılayan tek ülkeydi.⁶⁰ ABD'nin savaşa girmesi üzerine yaşanan bu gelişmeler, Almanların Doğu Cephesi'ne ayırdıkları kaynakları gerçek anlamda bölecek olan Fransa'daki ikinci cephenin açılacağı Overlord Harekâtı'nın da ön şartlarını oluşturmuştu.⁶¹

Barbarossa Harekâtı

Hitler Rusya'nın Avrupa politikasında yarattığı etkinin

174

Security
Strategies

Year: 10

Issue: 20

⁵⁹ Hammade yoksunu bir büyük güç olan Japonya, savaşa hayati bir kumar oynayarak girmiştir. Pearl Harbour ile birlikte altı ay içinde Hindistan'dan Orta Pasifik'e kadar bölgeyi kontrol etmeyi başaran Japonya'nın amacı, bu bölgelerden elde edeceği hammadde sayesinde teknolojide üretim ve kalite birlikteliğini yakalamaktır. Ancak ABD'nin kısa sürede toparlanması buna fırsat tanımamıştır.

⁶⁰ ABD anayurdu savaşa Japonya'nın ciddi bir etki yaratmaktan uzak olan atmosfere bıraktığı bombalı balonlar haricinde, herhangi bir stratejik bombardımana maruz kalmaktan uzaktı. Bu rahatlık savaşa giren tüm büyük devletler arasında bir tek ABD'ye hem üretimde hem de araştırma ve geliştirmede tam randımanlı çalışma şansı vermiştir.

⁶¹ ABD'nin savaşa girişi önce 8 Kasım 1942'deki Kuzeybatı Afrika kıyılarına düzenlenen Torch Harekâtı ile Kuzey Afrika'daki Mihver birliklerinin iki cephede savaşmasına ve cephenin 13 Mayıs 1943'te kapanmasına neden olmuştu. Atlantik Savaşı'nın dönüm noktası ise 1943 Mayıs'ında U-botlara karşı düzenlenen harekâtlardı. Almanya Hava Savaşı'nın dönüm noktası da 20-25 Şubat 1944'te gerçekleşen ve "Big Week" olarak tarihe geçen "Argument Hava Harekâtı" olmuştu.

farındaydı. Dış politika uygulaması “sürekli siyaset” yerine “kesin zaferle bitecek savaş başlayana kadar siyaset” şeklinde olan Hitler, imzalanan pakta rağmen Sovyetler Birliği'ne de bu gözle bakıyordu. Barbarossa Harekâtı'nın arkasında ise Birinci Dünya Savaşı'nın hatalarının tekrarlanmaması, yani iki cepheli savaştan kaçınma vardı. İngiltere etkisizleştirildiği için, Hitler tek cephede Sovyetler Birliği ile karşılaşabilirdi. Doğudaki tehdidi nötralize etmeliydi. Bunu başarabilir ve sırtını sağlama almış bir şekilde batıdaki düşmanlarına dönüp onları yok edebilirdi.⁶²

Sovyetler Birliği'ne saldırının bir stratejik hata olduğu genelde kabul edilse de bu aslında bir çeşit sonradan ahkâm kesmedir. Hitler'in bu kararı almasında “Lebensraum” ülküsünün yanı sıra onu haklı gösteren ve hâlâ tartışılan bir neden daha mevcuttur: Barbarossa Almanların bir önleyici saldırısı niteliğindedir.⁶³ Nitekim Sovyetler Birliği hızla silahlanıyordu ve 1941'de Almanların karşısına çok sayıda ve daha kaliteli tanklarla çıkarak Almanları şaşırtmıştı.⁶⁴ Hitler Stalin'i Almanya'nın İngiltere ile mücadelesini izleyen bir akbaba gibi görüyordu. Almanya'nın yenildiği savaşlardan önceki stratejik duruma bakıldığında, Almanya'ya karşı iki cephelilik koşulunu sağlayan kilit ülke hep Rusya olmuştu. Stalin de kendisi gibi yayılımcı olduğundan, eninde sonunda çatışmaları olağandı. Stalin'in ileri görüşlü iki genç üst düzey komutanı, Semyon Timoshenko ve Georghi Jukov da Hitler gibi düşünüyordu ki, Stalin'e henüz 1939'da Almanya'ya karşı bir önleyici saldırı planı

⁶² James Lucas, *a.g.e.*, s. 235.

⁶³ Almanlar İngiliz-Sovyet görüşmelerinden haberdardı. Hatta Molotov İngiliz Büyükelçi Sir Stafford Cripps'in talebi üzerine, Stalin ile 13 Temmuz 1940'ta yaptığı görüşmenin içeriğini Alman Büyükelçisi Friedrich von der Schulenburg'a bildirmişti. Bkz: Bernard Newman, *The Captured Archives*, Latimer House Limited, London, 1948, s. 131.

⁶⁴ Bkz: Burak Çınar, “İkinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi'nde Tankların Gelişimi”, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Yıl:10 Sayı:19, Şubat 2012, s. 119-158, s. 125.

önermişti.⁶⁵ Stalin bunu reddettiye de benzer plan Sovyetler Birliği'nin fırsatçı dış politikası doğrultusunda her an yürürlüğe konabilirdi.⁶⁶

1939 Eylül'ü ile 1941 Haziran'ı arasında üstün modern tanklar ve yeni uçaklar geniş sayılarda Kızıl Ordu'nun hizmetine girmişti ve silahlanma programı hız kesmeden devam ediyordu. 1942-1945 arasında Kızıl Ordu yeterince güçlendiğinde, Stalin, İngiltere karşısında yıpranmış bir Almanya'ya savaş açabilirdi. Dolayısıyla Hitler'in hesaplarında "Lebensraum" takıntısından çok, iki cephelilikten ilelebet kaçınacak bir fırsat kollamanın daha ağır bastığını ve bu doğrultuda Sovyetler Birliği'ne bir önleyici saldırı gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz.

Hazırladığı cesur ve kendine özgü harekât planlarıyla ünlü olan Tümgeneral Erich Marcks, bir çalışmasında Sovyetler Birliği ile savaşın 1941'de bitirilememesi durumunda İngiliz-Sovyet-Amerikan ittifakıyla karşılaşılacağı konusuna dikkat çekmişti.⁶⁷ Marcks'ın sakındığı durum, ABD'nin de katılımıyla Almanya'nın sürükleneceği çok kuvvetli bir iki cepheli savaştı. Yani böyle bir ittifak, savaş uzadıkça Almanya'yı her an iki cepheli kıskacına alabilecek bir duruma getirebilirdi. Doğu Cephesi'ne ayrılacak kaynakların bölünmesi, Almanya'yı bir kez daha

176

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 20

⁶⁵ Stalin 5 Mayıs 1941'deki konuşmasında ordunun yeniden inşasının tamamlanmasıyla savunma durumundan, saldırı durumuna geçeceğini söylemişti. Bkz: Jürgen Förster ve Evan Mawdsley, "Hitler and Stalin in Perspective: Secret Speeches on the Eve of Barbarossa", *War in History*, Volume:11, Issue:1, 2004, 61-103, s. 82. Bu konuşmadan sonra Jukov ve Timoshenko'nun "önleyici saldırı" düşünceleri ortaya çıkmıştır. 1941'de tansiyon yükselmeye başladığında, Jukov, Stalin'i önleyici saldırı yapması konusunda uyarmıştır. Jukov 15 Mayıs'ta hazırladığı Sovyetler Birliği Silâhlı Kuvvetleri'nin "Stratejik Konuşlanma Planı" için Timoshenko'yu da ikna ederek, birlikte imzaladıkları taslağı Halk Komiserleri Konseyi Sözcüsü'ne sunmuştu. Planda 152 tümenle Polonya'ya saldırılarak 100 Alman tümeninin yok edilmesi amaçlamıştı. Kızıl Ordu'nun o zamanki sorunlarıyla bu tam bir kumardı ve Stalin bu planı önemsemedi. Bkz: David M. Glantz ve Jonathan House, *When Titans Clash*, University Press of Kansas, Lawrence, 1995, s. 41.

⁶⁶ Hitler generallerine Rusya'nın 1941 yazında Almanya'ya karşı harekete geçmek için hazırlandığına dair bilgiler sunmuştu. Bkz: B.H. Liddel Hart, *II. Dünya Savaşı Tarihi*, (Cilt:2), (çev. Kerim Bağrıaçık), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 350.

⁶⁷ Kenneth Macksey, *a.g.e.*, s. 134.

Birinci Dünya Savaşı'nın bataklığına düşürebilirdi. Nitekim 1941 Aralık'ında yaşananlar⁶⁸ Marcks'ın altını çizdiği durumu ortaya çıkarmıştır.

Luftwaffe kurmaylarının hepsi de Hitler'i Barbarossa Harekâtı'ndan vazgeçirmeyi deneyen komutanları Hermann Göring'in arkasındaydı.⁶⁹ Barbarossa başlarken, Luftwaffe batıda harekât yürütüyordu ve Doğu Cephesi açıldığında iki cephede birden savaşmak zorunda olan tek branştı. Hitler 13 Aralık 1940'ta ordular grubu ve ordu kurmaylarıyla yaptığı ve Barbarossa'yı kesinleştirdiği konferansta bunu açıkça ifade etmişti.⁷⁰ Nitekim Barbarossa'da sıklet merkezini oluşturan Merkez Ordular Grubu'nu desteklemekle görevli İkinci Hava Ordusu'nun komutanı Mareşal Albrecht Kesselring, daha harekâtın başından itibaren ek kaynak ihtiyacı için Göring ile mücadele etmek zorunda kalacaktı.⁷¹ Dolayısıyla 1941 sonbaharında Luftwaffe'nin fazla yıpranmış olması şaşırtıcı değildi. Luftwaffe'nin 1941'deki bu iki cepheli savaşı, savaşın ilerleyen safhalarında Almanya'nın iki cepheli mücadelesinin aynası gibiydi.

Bu durumdan rahatsız olan sadece havacılar değildi. Şüphesiz diğer birçok askerî lider de aynı kaygıyı paylaşıyordu. Bunların arasında bir stratejist olan Kriegsmarine'nin⁷² lideri Büyük Amiral Erich Raeder'in ayrı bir yeri vardır. Bismarck'ın Rusya politikasının savunucusu olan Raeder, Nürnberg'te yargılanırken, "Bismarck geleneği doğrultusunda iki cepheli savaş tehdidinden sakınmanın" altını

⁶⁸ 6 Aralık 1941'de Almanlara ilk bozgunu Moskova önlerinde yaşatacak olan Sovyet karşı saldırısı başlamıştı. Ertesi gün ise Japonlar Pearl Harbour'da Amerikan Pasifik Filosu'na saldırarak ABD ile savaşa girmiş, son üç aydır zaten U-botları Atlantik'te Amerikan savaş gemileriyle tatsız karşılaşmalar yaşayan Almanya da "Çelik Pakt" uyarınca 11 Aralık'ta ABD'ye savaş ilan etmişti. Dolayısıyla 1944'te Almanya'nın iki cepheli savaş kışkırtıcısına alınmasına giden yolun başlangıcını 1941 Aralık'ındaki olayların bütünü olarak alabiliriz.

⁶⁹ Kenneth Macksey, *Why the Germans Lose at War*, Greenhill Books, London, 2006, s. 137.

⁷⁰ Burdick, *a.g.e.*, s.305.

⁷¹ Kenneth Macksey, *a.g.e.*, s. 137.

⁷² Alman Deniz Kuvvetleri.

çizmiştir.⁷³ Raeder, Rusya'ya saldırılmadan önce İngiltere'nin işinin tamamen bitirilmesini ısrarla savunurken, Hitler ise mevcut durumu normal stratejik kavramların üzerinde görüyordu.⁷⁴

Öte yandan Hitler'in Rusya'ya saldırmasında askerî istihbaratla ilgili yanlışlıkların ve hataların da büyük payı vardı. Bunda Sovyet muharebe düzeni, yeni silahların hizmete girmesi, haberleşme ve ekonomik durum konularında istihbarat yetersizliği önemli yer tutuyordu.⁷⁵ Her şeye rağmen Sovyetler Birliği'ne saldırı kesin zaferle son bulsaydı, Hitler Bismarck'tan çok daha büyük bir stratejist olarak görülebilirdi. Ancak tam tersi olacak ve tarihe Avrupa'yı mahveden kişi olarak geçecekti.

22 Haziran 1941'de başlayan Barbarossa Harekâtı'nın ilk zamanlarında Kızıl Ordu birimlerini kitlesel sayılarda çevirdikleri cadı kazanı denilen ceplerde yok eden Almanlar, inanılmaz başarılarla imza atıyordu. Bunlardan en büyüğü olan Kiev Cebi'ndeki Sovyet zayıflığı Eylül sonunda 665.000 asker, 900 tank ve 3179 top olmuştu.⁷⁶ Kiev'in ardından başlatılan Moskova Harekâtı'nın başlarında ise Ekim'de Vyazma ve Bryansk'taki ceplerden 663.000 Sovyet askerî daha esir alınırken 1242 tank ve 4512 top ele geçirilmişti.⁷⁷ Stalin durumun vahameti üzerine 3 Eylül'de Churchill'den 30-40 Alman tümenini üzerine çekecek şekilde Balkanlar'da ya da Fransa'da bir cephe açmasını istemişti.⁷⁸ Yerine getirilemeyen bu talep bir yandan Sovyetler Birliği'nin çaresizliğini, diğer yandan Alman dış politikasının "tek cepheli savaş" başarısını yansıtıyordu.

Antikomüntern Pakt ise Barbarossa Harekâtı başladığında yeniden alevlenmişti. Ancak Japonya ile anlaşma yoluna giden

⁷³ A. Rossi, *The Russo-German Alliance*, Beacon Press, Boston, 1951, s. 6.

⁷⁴ Bernard Newman, *a.g.e.*, s. 130.

⁷⁵ Kenneth Macksey, *a.g.e.*, s. 48.

⁷⁶ John Keegan, *The Times Atlas of the Second World War*, Harper & Row, New York, 1989, s. 59.

⁷⁷ Bryan Perrett, *Knights of the Black Cross*, Wordsworth Reference, New York, 1992, s. 306.

⁷⁸ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 248.

Sovyetler Birliği iki cephelilik kısılcından kurtulmuş; yenilgiye ramak kalmışken, Uzakdoğu'dan batıya kaydırılan tümenlerle Moskova'nın Almanların eline düşmesini engellenmişti.⁷⁹ Stalin'in görmeye başladığı kâbus 1941 kışında, çok sert kışın da yardımıyla geçirilmiş olsa da, 9 Temmuz 1943'te Müttefikler Sicilya'ya çıkana kadar sürecekti.

İki Cephelilik ve Almanya

Birinci Dünya Savaşı'nı iki cepheliliğe dayanamayarak kaybeden Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'nın ilk dönemde Fransa ve Polonya, ardından da İngiltere ve Sovyetler Birliği arasında iki cepheli savaşa zorlandığı ortadadır. Almanya'nın İngiltere ve Sovyetler Birliği arasında iki cepheli savaş riski yaşadığı dönemde ise ABD'nin desteği kilit konumundaydı. Başka bir deyişle, ABD'nin Avrupa'daki savaşa doğrudan katılımı Almanya için mevcut olan bu riski tehlide dönüştürecek unsurdu. Kasım 1942-Temmuz 1943 arasında ABD faktörü savaşın kırılma döneminin görünmeyen hazırlayıcısı olmuştur. İngiltere ve Sovyetler Birliği Almanya'yı yorduktan sonra ABD'nin savaşa girişi dengeyi bozmuştur. Almanya'ya bir ikinci cephe açılması yönündeki tartışmalar ise ABD henüz savaşa girmeden, Stalin'in talepleri doğrultusunda zaten başlamıştı.

Savaşın Kırılma Dönemi: Kasım 1942-Temmuz 1943

İngiltere 1941'de Rusya için ikinci cepheyi açmasa da, Rusya, Churchill'in şiddetle arzuladığı ikinci cephe olmuştu. Bu durum jeopolitikten gelen ve Chamberlain'in zamanında uygulayamadığı realist bakışın “düşmanımın düşmanı dostumdur” tekerlemesiyle simgelenen dış politika anlayışının, ortak bir tehdide karşı ideolojik zıtlığın bile önüne geçebildiğinin hayati bir örneği olmuştur. Japonya ve ABD de savaşa dâhil olmuştu. Artık Batılı Müttefikler Sovyetler Birliği'ni rahatlatmak için Avrupa'da ikinci cepheyi açmayı düşünebilirdi.

Bunun için önce Kuzey Afrika'daki harekât sonuca ulaşmalıydı. Bunu gören Almanlar, cephenin devamı adına ellerinden geleni yaptı.

⁷⁹ Alan Clark, *Barbarossa The Russian-German Conflict, 1941-45*, New York, Quill, 1985.

1942 Kasım'ında Kuzey Afrika'ya yapılan Müttefik çıkartmalarına refleks olarak Güney Fransa'yı ve Tunus'u işgal eden Almanlar, Afrika'daki mücadeleyi Libya'dan dağlık olduğu için coğrafyası savunmaya daha elverişli olan Tunus'a kaydırmak suretiyle altı ay zaman kazandı. Tunus'taki son Mihver birlikleri teslim olduğunda, Müttefikler de Avrupa'da ikinci cepheyi Akdeniz kıyılarında açmak için Balkanlar ve İtalya arasında tercih tartışmasını yoğunlaştırmıştı.

Kırılma döneminin öncüsü ise aslında Müttefiklerin Dieppe felaketi olmuştu. 19 Ağustos 1942'de İngiliz ve Kanadalı askerlerden oluşan 6000 kişilik bir kuvvet, Almanların Atlantik savunmasını test etmek için Manş'ın dar kesimindeki Dieppe'ye "Jübile" kod adıyla bir baskın düzenlemişti. Jübile Harekâtı İngiliz Ordusu'nun karada ve havada ağır kayıplar verdiği bir fiyaskoya dönmüştü. Harekâtın gerçekleşmesinde Fransa'da ikinci cepheyi açması için Churchill'e yapılan iç ve dış askerî ve siyasi baskıların yoğun etkisi vardı.⁸⁰ Sonuç Manş'ı geçmenin güçlüklerini, istihbarat yetersizliğini, bölgedeki Alman savunmasının olası bir çıkartmanın üstesinden gelecek kapasitede olduğunu, mevcut durumda geniş çaplı bir çıkartmada tam bir hava hâkimiyeti kurulamayacağını ve İngiltere'nin bu harekâtı ABD olmadan tek başına gerçekleştiremeyeceğini göstermişti.

Jübile Harekâtı bir yandan Fransız kıyılarında Almanların kurmakta olduğu savunmanın kuvvetini, diğer yandan da Müttefiklerin ikinci cepheyi açma arzusunu sergilemişti. Dolayısıyla, harekâtın hem Müttefik hem de Alman liderler üzerinde bir ikinci cephe sendromu yarattığını söyleyebiliriz. Hitler, artık Fransız kıyılarının bir istiladan korunması için inşa edilmekte olan Atlantik Duvarı'nı hızlandırarak, buraya daha fazla kaynak ayırmakla kalmamış; Batı Cephesi'ne gitgide daha fazla tümen ayırmaya da başlamıştı. Jübile Harekâtı Almanlarda ikinci bir cephenin açılabilceği endişesini aşılamıştı. Dieppe'deki zaferin Alman propaganda gücünü artırmasına rağmen, Almanlar Doğu Cephesi'ni takviyeye öncelik verirken artık Fransa'da daha temkinli

⁸⁰ I. C. B. Dear, *a.g.e.*, s. 233.

davranacaktı. Dieppe Ağustos'ta gerçekleşmişti ve Almanların Stalingrad ve Kafkasya harekâtları da Eylül-Ekim gibi çok yakın zamanda durmuştu. Almanlar artık Fransa'ya yapılması muhtemel bir çıkartmaya karşı buraya biraz daha fazla tümen yığmaya başlayacaktı ki, bu tümenlere Kafkasya'da yavaşlayan harekâta ve özellikle de Stalingrad'daki Mihver tümenlerinin kanat savunmalarının emanet edildiği Küçük Mihver güçlerine karşı Sovyet saldırısı başladığında ihtiyaç duyulacaktı.⁸¹

İkinci Cephenin Açılması ve Almanya'nın Çöküşü

Stalin, Almanların Rusya'ya saldırıya hazırlandığı haberini daha 1941 Nisan'ında almıştı.⁸² Buna rağmen gerekli tedbirleri almamasını İngiltere ile savaşın sürmesine bağlayabiliriz. Belki de cepheler arasındaki seviyeleri kavrayamayan Stalin; Batı Cephesi ile Kuzey Afrika, Balkanlar ve Atlantik cephelerini bir tutmuştu. Bu nedenle Almanya'nın savaşa girerek, Sovyetler Birliği ve İngiltere arasında kalmasını hayati bir hata olarak görüyordu. Batı ve Doğu cephelerinin haricindeki cepheler kaynak tüketme açısından tam bir cephe değil, ancak 1/2 veya 1/3 cephe olarak kabul edilebilirdi. Bunlardan Atlantik Cephesi'nde Almanya sadece deniz gücünün kaynaklarını kullanıyordu. Almanya Avrupa'nın kaynaklarını sömürürken, İtalya ve Küçük Mihverlerin desteği sayesinde 1941 baharında daha da güçlenmişti.

Müttefiklerin 1941'den başlayarak savaş boyunca siyasi, askerî ve teknik konuları konuştukları konferanslarda "Avrupa'da ikinci cephenin açılarak, Almanya'nın iki cephede savaşa tutulması" önemli bir yer tutmuştur. En ağır kayıplarla en büyük yıkımı yaşayan Sovyetler Birliği'nin lideri Stalin, haklı olarak Müttefiklere bu konuda sürekli baskı yapmıştı. Amerikalılar bu konuda çok titiz ve dikkatli davranıyordu. Fransa'ya yapılacak "Overlord" kod adlı çıkartma harekâtı muazzam ölçüde ve son derece ince planlanmış olması için

⁸¹ Bkz: Winston S. Churchill, *The Second World War The Hinge of Fate*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1950, s. 511.

⁸² Kenneth Macksey, *a.g.e.*, s. 49.

aceleye gelemezdi. Harekâtın güvenliği için Almanya'nın hem denizde hem de havada kesin yenilgiye uğratılması gerekiyordu. Dolayısıyla harekât bu şartların hazır olduğu 1944 Şubat'ını izleyen en kısa ve uygun zamanda yapılabilirdi.

İkinci cephenin açılması özellikle İngiliz-Sovyet ilişkilerinde önemli sorun olmuştur. İngilizler Kızıl Ordu'ya yardımcı olabilmek için Batı Almanya ve Fransa'daki hedeflere hava bombardımanını artırmış, Sovyetler Birliği'nin kuzeydeki çıkışı olan Murmansk ve Petsamo limanlarına denizden koruma tahsis etmiş ve Fransız kıyılarına baskınlar düzenlemişti. Fransa kıyılarına asker çıkarma niyetlerini de Sovyet yetkililerle paylaşmışlardı.⁸³ 12 Temmuz 1941'de Sovyet-İngiliz Antlaşması'nın imzalanmasının ardından, Sovyet hükûmeti Avrupa'da ikinci cephenin açılması konusunu resmen gündeme getirmişti. Stalin daha 18 Temmuz'da, Fransa'nın kuzeyinde açılacak bir cephenin Doğu Cephesi'ndeki Alman gücünü azaltacağını yazıyordu.⁸⁴ 3 Eylül 1941'de ise Almanya'nın batıdaki tehlikeyi bir blöf olarak gördüğünü söyleyen Stalin, Doğu Cephesi'nden 30-40 Alman tümenini defedebilecek bir ikinci cephenin açılmasında ısrar ediyordu.⁸⁵ Gitgide daha temkinli olan Churchill ise ikinci cephenin Kuzey Afrika'daki harekât bitirildiğinde Akdeniz'den yapılacak bir harekâta açılabilceğini ima ediyordu.⁸⁶

ABD'nin savaşa girişi ise ikinci cephenin açılması umutlarını artırmıştı. Roosevelt, çekincelerle de olsa, 1 Nisan 1942'de Batı Avrupa'da

⁸³ A. A. Gromiko, *a.g.e.*, s. 147.

⁸⁴ A. A. Gromiko, *a.g.e.*, s. 147.

⁸⁵ A. A. Gromiko, *a.g.e.*, s. 149. Aslında Stalin haklıydı. Ama İngiltere'nin bu dönemde Kuzey Fransa'ya çıkacak gücü yoktu. Nitekim Almanya asıl gücünü 1943 Temmuz'unda savunmaya geçtiğinde fark edecek ve yeni tümenler yaratma konusundaki kabiliyetini ortaya koyacaktı. Dolayısıyla, Almanlara karşı saldırı taktik konuda zaten zayıf olan İngilizlerin, hava üstünlüğünü de sağlayamadan Kuzey Fransa'ya çıkarma yapması ve burada tutunması olağan değildi. 1944'te ABD'nin kaynaklarının önemli bir bölümünü seferber etmesiyle, İngilizlerle birlikte Normandiya'ya yaptıkları çıkartma bile Omaha Kumsalı'nda başarısızlığa uğramak üzereyken son bir girişimle başarıya ulaşmıştı.

⁸⁶ A. A. Gromiko, *a.g.e.*, s. 150.

askerî harekâtın başlanmasını öngören stratejik planı onayladı.⁸⁷ Gerçi bu dönemde hem Pasifik Filosu'nun aldığı hayati darbe, hem de Filipinler'i kaybetmesiyle, Japon Donanması tarafından Pasifik'in batı kesiminden büyük ölçüde atılmış olan ABD'nin, Avrupa'ya büyük bir çıkartma yapacak gücü yoktu. Ancak Japonların stratejik hatalarından faydalanan Amerikalılar, 1942 yazında onları durdurmayı başarmış ve 1943'te de akılcı bir stratejiyle Pasifik'te saldırıya geçmişti.

Amerikalılar Pasifik'teki bu gelişmeleri takiben birkaç ay içinde 1942 Kasım'ında Kuzey Afrika'ya, 1943 Temmuz'unda da Sicilya'ya çıkartma yapmayı başarmıştı. Ancak bu Sovyet yetkilileri yeterince memnun etmemişti. Sovyet kaynaklarına göre 1942 Kasım'ı ve 1943 Nisan'ı arasında Almanlar batıdan doğuya 35 birlik⁸⁸ kaydırmıştı.⁸⁹ Sovyet yetkililer Almanların 1942-1943 kışında yeniden güçlenmesini, Batı Avrupa'da ikinci cephenin açılmamasına bağlıyordu.⁹⁰ 1943'te Batılı Müttefikler strateji konusunda Sovyet liderleri bilgilendirdiğinde, Batı Avrupa'ya çıkartmanın bu yıl içinde de öncelikli planlarında olmadığını görmüştü.⁹¹ Yine de Müttefikler arasındaki bu iletişim

⁸⁷ A. A. Gromko, *a.g.e.*, s. 201.

⁸⁸ Bunların çoğu tümen olup, aralarında çok az sayıda tugay ve alay da bulunabilir.

⁸⁹ A. A. Gromko, *a.g.e.*, s. 216-217. Almanlar Stalingrad'daki ağır kayıplarını telafi etmek için Doğu Cephesi'ne peyderpey birlik kaydırarak, Sovyet ileri uçlarının karşısına çıkarmıştı. Almanlar bu sayede 1943 Şubat-Mart'ındaki harekâtle Harkov Muharebesi'ni kazanarak Stalingrad'dan itibaren ilerlemekte olan Kızıl Ordu güçlerini bozguna uğratmış ve saldırı inisiyatifini yeniden ele geçirmeyi başarmıştı.

⁹⁰ A. A. Gromko, *a.g.e.*, s. 255. Batılı Müttefikler Stalingrad'daki Sovyet zaferinden emin bir şekilde hazırlanmış olsalar bile Fransa'da kış ortasında ikinci cepheyi açmaları mümkün değildi. Zaten bu zaman aralığı U-botların Müttefik gemilerini en çok batırdığı ve İngiltere'nin yakıt rezervinin düşmesinin tehdit unsuru olduğu dönemdi. Batılı Müttefikler 1944'teki harekâtlarda Almanlara üstünlük sağlarken en önemli güçleri lojistik üstünlükleri ve hava desteği olmuştu ki, bu 1942-1943 kışında mümkün değildi.

⁹¹ A. A. Gromko, *a.g.e.*, s. 257. Sovyetler Birliği bir kara gücüydü ve Rus askerî kültüründe geniş çaplı bir denizasıırı sefer yoktu. 1942-1943'te Karadeniz kıyılarındaki bir dizi Sovyet çıkartması ise Alman ve Romen birlikleri tarafından püskürtülmüştü. Bkz: Paul Carell, *Barbarossa Harekâtı*, (Cilt:3), (çev. Hüsnü Erentok), Sinan Yayınları, İstanbul, 1974, s. 213.

sonuç vermiş ve Almanların Kursk Saldırısı'nın planlarını detayına kadar öğrenen Sovyet istihbaratı sayesinde, Sovyet yetkililer Kursk savunmasını Almanları zorlayacak biçimde hazırlarken, Batılı Müttefikler de Sicilya Çıkartması'nın tarihini 10 Temmuz olarak vermişti. Sicilya Çıkartması'nın Almanlar üzerindeki etkisi büyük olmuştu.

İkinci Dünya Savaşı'nın devamında Almanya'nın ciddi anlamda iki cepheli savaş sorunu yaşaması, 1943 Temmuz'unda düştüğü bu durumla başlamıştır. Alman Ordusu 5 Temmuz'da Kızıl Ordu'nun yığınak yaptığı Kursk çıkıntısındaki muazzam sayıda Sovyet asker ve teçhizatını yok etmeyi ve böylece yeni bir stratejik saldırı imkânına kavuşmayı amaçladığı dev bir harekât başlatmıştı. Ordunun vurucu kısmı yoğun ve kesin muharebeler verirken, Batılı Müttefiklerin 10 Temmuz'da başlattıkları Sicilya Çıkartması'nda kıyı başı tutmayı başarmaları, Kursk Muharebesi'nin seyrini de değiştirecekti.

Hitler çıkartmadan üç gün sonra, Doğu Cephesi'ndeki büyük harekâtı yürüten iki ordular grubu komutanını çağırarak 13 Temmuz 1943'te yaptığı toplantıda, Sicilya'da cephenin çöktüğünü ve Doğu Cephesi'nden buraya birlik aktarabilmek için Kursk Harekâtının iptalini açıklamıştı. Doğu Cephesi'nde zırhlı birlikler odaklı harekâtlara alışık olan Almanlar için Sicilya gibi büyük bir çıkartmada savunma yapmak yeni bir deneyimdi. Aslında Hitler harekâtı Mayıs'tan Temmuz'a kadar ertelerken, saldırı sırasında Batılı Müttefiklerin Akdeniz'de ikinci bir cephe açarak Sovyetler Birliği'ne yardım edeceklerinden çekinmişti. Harekâtın başkomutanı Mareşal Erih von Manstein de 4 Mayıs'ta Hitler'e harekâtla ilgili özellikle Akdeniz Cephesi'nin durumunu sormuştu.⁹² Dolayısıyla çıkartma ve sonrasındaki gelişmeler, Doğu Cephesi'ndeki büyük harekâta odaklanmış olan Hitler ve kurmaylarında şok etkisi yaratmıştı.⁹³ 17 Temmuz'da Hitler'in emriyle Kursk'un güneyindeki harekâtın atbaşı olan SS

⁹² Erich von Manstein, *Kaybedilen Zaferler*, K. K. K. İstanbul Askerî Basımevi, İstanbul, 1962, s. 499-500.

⁹³ Robert M. Citino, "Double Jeopardy", *World War II*, Volume:28, Issue:4, 2013, s. 32-39, s. 38.

Panzer Kolordusu'nun Sicilya'ya gönderilmek üzere çekilmesiyle harekât bitmekle kalmamış, Sovyet Ordusu'nun kuvvetli karşı saldırısına da fırsat vermişti.⁹⁴ Böylece Kursk Almanların saldırı inisiyatifini tamamen kaybettiği bir dönüm noktası olmuş ve Alman Ordusu bundan sonra Doğu Cephesi'nde sürekli geri atılmıştır.

Sicilya Çıkartması'nın ardından İtalya savaştan çekilmiş; İtalya Cephesi'nde Batılı Müttefikler Orta İtalya'ya kadar sokulma fırsatı bulmuştu. Ancak Almanlar savunmaya elverişli olan dağlık İtalyan coğrafyasını verimli kullanarak burayı Müttefiklere en fazla kayıp oranı verdirdiği cephe haline getirmişti. Amerikan Kara Kuvvetleri'nin taktik ve harekât seviyelerinde becerisi yüksek değildi ve araç kalitesi zayıftı. Dolayısıyla sert savunma hatlarını aşmakta oldukça güçlük çekiyor, sürpriz bir karşı taarruzla karşılaştığında ağır kayıplara uğruyordu. Ancak planlama, araştırma ve geliştirme, lojistik destek ve sayısal üretim becerileri yüksek olduğu için, Amerikalılar bu açığı stratejik seviyede kapatabilmiştir. Hatta çıkartma harekâtlarında da bu sayede başarılı olmuştur. Amerikalıların bu becerilerini uygulama rahatlığı ise Fransa gibi engebesi az olan bir coğrafyada savaşmalarına bağlıydı. Dolayısıyla Manş'ın geçilmesi daha da önem kazanmıştı.

Normandiya'dan önce Norveç'e çıkartma düşüncesi de mevcuttu.⁹⁵ Norveç'in işgali mantıklıydı. Almanların kuzeyden Atlantik'e çıkışları için önemli bir üs olup, Kızıl Ordu'ya kuzeyden yapılan yardımları da çabuklaştırabilirdi. 1944 sonbaharında Finlandiya da Sovyetler Birliği'nin tarafına geçmişti. Ancak Norveç Seferi Almanları gerçek bir iki cepheli savaşa çekmeyebilir; burada kurulacak cephe İtalya ya da Kuzey Afrika'daki gibi bir hal alabilirdi. Fransa'da açılacak asıl ikinci cepheyi geciktireceği için Müttefik genel stratejisi açısından sıkıntıya neden olabilir ve savaşın uzamasına yol açabilirdi.

Atlantik Cephesi ise 1940'ta kapanan Batı Cephesi'nin denizdeki uzantısı gibiydi. 1943 Mayıs'ına kadar Almanya'nın lehine seyreden

⁹⁴ Erich von Manstein, *a.g.e.*, s. 491-492.

⁹⁵ Weinberg, *a.g.e.*, s. 616.

Atlantik Savaşı, hem İngiltere'yi savaş dışı bırakmak için gerekli ablukanın uygulanması, hem de ABD'nin 1942 sonlarından itibaren İngiltere'ye yapmakta olduğu yığınağın engellenmesi açısından önemliydi. Bu da Fransa sahillerine çıkartmayı engelliyordu. 1943'te U-bot saldırılarının doruğa ulaştığı ilk ayların ardından, Mayıs'ta 42 U-botun batırıldığı⁹⁶ başarılı bir Müttefik harekâtı, Atlantik'teki dengeyi hızla Almanya'nın aleyhine bozmuştu.⁹⁷ Böylece 1943 yazında Kuzey Atlantik rotalarının güvenliği sağlanmış, İngiltere rahat bir nefes almıştı. Bu sayede Batılı Müttefiklerin 1943 sonbaharında Alman şehirlerine yoğunlaştırdıkları gündüz ve gece bombardımanlarıyla gelişme gösteren Almanya Hava Savaşı ile de Alman kaynaklarının önemli bir kısmını oyalayan bir hava cephesi açılmıştı. Bu açıdan Almanya Hava Savaşı, Fransa'nın düşmesinden sonra İngiltere Hava Savaşı ve Atlantik Muharebesi ile devam eden Batı Cephesi'nin devamı olarak düşünülebilir.

Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne iki cepheli savaş stratejisi uygulayamamasının yarattığı boşluk ise 1943 başlarına kadar sürmüştü. Prestij kaybına uğrayan Almanya'nın böyle bir strateji uygulaması artık imkânsızdı. Siyasi alandan kaynaklanan bu başarısızlık, askerî alanda Küçük Mihver birliklerinin Doğu Cephesi'ne yoğun katılımıyla da giderilememişti. Hatta bu ülkelerin askerleri 1942 sonunda Stalingrad bozgununu hazırlayan zayıf halkaları teşkil etmişti. Bu nedenle Finler hariç, Küçük Mihver birliklerinin büyük çoğunluğu 1943'ün ilk yarısında cephe gerisine çekilmişti.⁹⁸ Bu birlikler sadece kendi savunma savaşlarını verecekleri 1944'ün ikinci yarısındaki çarpışmalara katılmış ve Almanlar 1943 ilkbaharından 1944 yazına kadar geçen hayati dönemde Doğu Cephesi'ni sadece kendi tümenleriyle tutmaya çalışmıştı.

⁹⁶ "U-boat Losses during 1943", uboat.net internet sayfası, <http://www.uboaat.net/fates/losses/1943.htm> (Erişim tarihi: 06.06.2014).

⁹⁷ 1943 başlarında Raeder'in yerine Kriegsmarine'nin başına getirilen Büyük Amiral Karl Dönitz, hatıratında 31 Mayıs'ta, "Atlantik Muharebesi'ni kaybettik" diye yazmıştır. Bkz: Michael Gannon, *Black May*, Dell Publishing, New York, 1999, s. 409.

⁹⁸ Manstein, *a.g.e.*, s. 600-601.

Bu dönemde İtalya ve açılması muhtemel Batı cepheleri de Almanların omzuna binmişti.

İkinci cephe ise 6 Haziran 1944'te Fransa'nın kuzeybatısında, Normandiya Çıkartması ile açılmıştı. Burayı savunan Mareşal Rommel'in çıkartmaya yönelik öngörüsünün ardında, Almanya'nın iki cepheli savaş sorununa ilişkin ipuçları mevcuttu. Çıkartmanın kumsallarda yaşanacak ilk gününün Üçüncü Reich'in kaderini tayin edeceğini vurgulayan Rommel, savaşın uzun vadede Doğu Cephesi'nde kaybedildiğine, ancak Batı Cephesi bir kez açıldığı takdirde kısa vadede de kaybedilmiş olacağına inanıyordu.⁹⁹ Bu düşüncenin askerî ve siyasi olmak üzere iki boyutu mevcuttu ve bunların ortak paydası da Almanya'nın iki sıklet arasında kalıp kalmayacağına cevabını veriyordu. Eğer Müttefikler Normandiya'da kıyıbaşı kurmayı başarırlarsa (ki, Rommel yoğun hava ve deniz desteğine sahip olan Müttefiklerin ilk gün yolda tutunabildikleri takdirde burada yığılacak güçlerinin yok edilmesini mümkün görmüyordu¹⁰⁰) Almanya tam bir iki cepheli savaşa girmiş olacaktı.

Almanlar çıkartmanın tarihinin Kızıl Ordu'nun yaz saldırısına yakın bir zamanda olacağını da öngörmüştü.¹⁰¹ Normandiya Çıkartması ilk gün Dieppe'deki gibi fiyaskoyla sonuçlandığı takdirde, Almanlar Batı Cephesi'ndeki yığınağın çoğunu doğuya aktarabilecekti. Bu da Sovyet Ordusu'nun 23 Haziran 1944'te başlatacağı Bagration Harekâtı'nı Polonya'ya varmadan dengeleyebilir; Baltık'taki tazyiki yavaşlatabilir ve hem iktisadi hem de siyasi öneme sahip Romanya'nın düşmesini engelleyebilirdi. Belki de saldırı inisiyatifini bile tekrar ellerine geçirebilirlerdi.¹⁰² Almanya, sadece tek cephede savaşa devam etmesi

⁹⁹ David Fraser, *Knight's Cross*, HarperCollins Publishers, New York, 1993, s. 454.

¹⁰⁰ Çıkartmanın ilk 24 saatinin hem Batı Cephesi'nin açılması, hem de buna bağlı olarak savaşın sonucu açısından belirleyici olduğunu düşünen Rommel, bu günü "en uzun gün" olarak değerlendirmiştir. Cornelius Ryan, *En Uzun Gün*, (çev. Fikret Yurdakol), Kastaş Yayınları, İstanbul, 1984, s. 33.

¹⁰¹ Ryan, *a.g.e.*, s. 25.

¹⁰² Bu mümkündü. 1943 ve 1944'te Sovyet saldırıları Almanlara ciddi darbeler

durumunda, Batılı Müttefikler ve Sovyetler Birliği ile ayrı ayrı barış masasına oturma fırsatı elde edebilirdi.

Sonuç

Siyasi ittifaklar ve barış dönemi savunmaya yönelik askerî ittifaklar statükoyu teminat altına almak için yapılır.¹⁰³ İttifakla iki potansiyel cephenin oluşturulması, cephe hattının uzunluğunu ve cephe gerisindeki alanı genişleteceğinden, hem hattı tutan askerlerin hem de gerideki destek birimlerin sayısını artıracığı için, iki cepheli savaş riskine giren ülkenin savaşa ayırdığı kaynakları zorlamasına neden olur. Bunun sonucunda ülkenin kaynak tasarrufunun maksimizasyon gücü ve bunun halk ve asker üzerindeki psikolojik etkisinden meydana gelen ülkenin gerçək dayanma gücü ortaya çıkar. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'yı zorlayan ve kaybetmesine neden olan başlıca etmen budur.

Tarih Almanya'nın iki cepheli savaş halinden sıyrılarak Fransa'yı yenebileceğini iki defa göstermiştir. Birincisi 1870-1871 Alman-Fransız Savaşı'dır; Fransızlar çok ağır zayıat vererek savaşı kaybetmiş ve Almanya imparatorluğunu ilan ederek güçlenirken Fransa'da ise cumhuriyet imparatorluğun yerini almıştı. İkincisi de 1940'ta Üçüncü Reich'in aynısını Fransa'ya yaşatması olmuştur ki, ciddi ölçüde toprak kaybeden Fransa, Vichy Hükûmeti adı altında farklılaşmış bir devlet olarak Avrupa'da etkisizleştirilmişti.

188

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 20

vururken, Sovyet savaş araçlarındaki kayıplar da muazzam oranda artıyordu. Özellikle Sovyet tank kayıplarının senelik %40-50 gibi yüksek bir rakama varması, Batı Cephesi'nin açılmadan kapanması sonrasında Almanların 1944 yaz ve sonbaharında kaybettiği Batı Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın bir bölümünün elde kalması ya da geri alınmasını getirebilirdi. Bu da Küçük Mihverlerin birbiri ardına işgal edilmesini engellerdi. Böylece Bulgaristan, Macaristan, Romanya, Yugoslavya, Slovakya ve Finlandiya hâlâ Almanya'nın nüfuzunda kalırdı. Almanya'nın ürettiği ve 1945'te Almanya Hava Savaşı'nda Müttefik gündüz bombardımanını kesmesi beklenen, savaş sonuna kadar 1433 adet üretilen Me-262 Schwalbe jet avcı uçaklarından sadece 300 kadarının kullanılabilmesinin arkasında da Romen ve Macar petrol yataklarının kaybedilmesi yatmaktadır. Bkz: James Lucas, *a.g.e.*, s. 100.

¹⁰³ Julian Lider, *Military Theory*, St. Martin's Press, New York, 1983, s. 54.

Almanya 1939'da Fransa ve İngiltere ile savaş konusunda hiç de istekli değildi. İki taraf arasındaki karşılıklı diplomatik hataların tetiklediği Polonya Seferi ile gelişen olaylar zincirinde, yeni savaş tarzının gücünü Fransa'nın işgaliyle hem Almanlar hem de Müttefikler öğrenmiş oldu.¹⁰⁴ Dolayısıyla bu savaş tarzının Almanya'ya kazandırdığı siyasi güç, sadece Fransa Seferi sırasında İtalya'nın savaşa girişi ve Fransa düştükten sonra da Almanya'nın müttefik olarak Küçük Mihver ülkelerini kazanmasıyla sınırlı kalmıştır.

Almanların Polonya Seferi'ne İngiliz ve Fransızların Çekoslovakya'nın işgaline verdiği tepkinin aynısını beklemesi nedeniyle, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkış zamanını yanlış hesapladığı ortadadır. Almanya 1939'da kendisini Avrupa'nın büyük güçlerinden biri olarak görürken, Fransa ve İngiltere hâlâ Almanya'nın gücünün sınırını sorguluyordu. Ne de olsa Nazi Almanyası henüz bir savaşta denenmemiştir. İşte bu düşünce farklılığı, Batılı Müttefiklerin Polonya'ya yardım edemeyeceklerini bile bile Almanya'ya verdikleri ultimatomun arkasında durmalarına ve bu da dünya savaşına yol açmıştır.

Almanya, 1930'larda uyguladığı siyasetle ikinci bir dünya savaşının eninde sonunda kaçınılmaz olduğu düşüncesini, diğer ülke siyasetçilerine de kabul ettirecek şekilde Avrupa kamuoyuna yön vermişti. Sovyetler Birliği ile ittifak kuramayan Müttefiklerin Polonya'yı öne sürmeleri, Almanları daha zayıf da olsa bir iki cepheli savaş psikolojisi içine soktukları bir blöften başka bir şey değildi. Bunun sonucunun Polonya için bir felaket olması, sonradan birçok tarihçiye Müttefiklerin Polonya'yı sattığını ya da kurban ettiğini düşündürmüştür.

Almanları asıl şaşkırtan ise, Batılı Müttefiklerin fırsattan istifade ederek Almanya'ya neden saldırmadığıydı. OKH Harekât Dairesi Başkanı Orgeneral Alfred Jodl, Nürnberg Duruşması esnasında,

¹⁰⁴ Guderian Fransa Harekâtı'nın ikinci safhasında panzer kolordusuyla hızla Fransa içlerine akarken 12 günde Manş'tan İsviçre sınırına varınca, gelen habere Hitler bile inanmamış ve Guderian kendisini bizzat gönderdiği mesajla bilgilendirmişti. Heinz Guderian, *Bir Askerin Anıları*, (Cilt:1), (çev. İhsan Gürkan), Baskan Yayınları, İstanbul, 1977, s. 222.

“Batıdaki 110 Fransız ve İngiliz tümeni, 23 Alman tümeni karşısında tamamen eylemsiz kaldıkları için biz bir savaş felaketinden kurtulmuş olduk” demıştır. Halder de “1939 Eylül’ünde İngiliz ve Fransız orduları ciddi bir dirençle karşılaşmaksızın, Almanya tarafından savaşın sürdürülmesi için belirleyici bir faktör olan Ren’i geçip, Ruhr Havzası’nı tehdit edebilirdi.” diyerek bunu teyit etmiştir.¹⁰⁵ Gerçekten de savaş başladığında 130 Fransız ve Polonya tümenine karşı Almanlar 98 tümen konuşlandırabilmişti ki, bunların da 52’si faaldi. Kalan 46 tümenin onu çarpışmaya uygundu ve bunlar bir ay içinde hazır olacaktı. Çoğunlukla 40 yaşını aşmış Birinci Dünya Savaşı gazilerinden oluşturulan diğer 36 tümenin ise donanım ve talim kapasiteleri düşüktü.¹⁰⁶ Guderian, Fransız ve İngilizlerin bu isteksizliklerinin hem kendilerini hayrete düşürdüğünü hem de taarruza sevk ettiğini anlatmıştır.¹⁰⁷

Peki, Almanya’nın İkinci Dünya Savaşı’nda iki cepheliliğe karşı siyaseti başarılı mıydı? Konuyla ilgili birçok uzmanın sonuçtan yola çıkarak, Almanya’yı bu politikasında başarısız bulduğunu söyleyebiliriz. Ancak Almanya’nın hedefe yönelik izlediği yolun iyi düşünülmüş olduğu görülmektedir. Ülkelerin tarihin birçok döneminde olduğu gibi bugün de dış politikalarını olası bir savaşta yaşayabileceği iki cephelilik durumunu düşünerek belirlediklerini görmekteyiz. Bununla birlikte bir buçuk cephe ya da bir cephede savunma ve bir cephede saldırı ile hedefe ilerleme doğrultusunda belirlenecek bir strateji, günümüz dünyasında ülkelerin güvenlik için kaynak ayırma politikasının en masraflı derecesini teşkil etmektedir. Almanya ise Fransa, Kuzey Afrika ve Balkanlar harekâtlarıyla Avrupa’dan uzak tutmayı başardığı İngiltere’yi etkisizleştirip Doğu Cephesi’ni açmıştır. Doğu Cephesi açılırken, Atlantik’te süren mücadele de İngiltere’nin aleyhine geliyordu. Doğu Cephesi’nin açılması “saatin aksi yönü istila politikasının” son aşaması olarak tam yerinde ortaya çıktığında, bu politika başarıya ulaşmıştı. Başarısız olan unsur, Almanya’nın izlediği stratejiden çok, Sovyetler Birliği ile savaşıydı.

¹⁰⁵ Gromiko, *a.g.e.*, s. 9-10.

¹⁰⁶ Edward N. Peterson, *a.g.e.*, s. 126.

¹⁰⁷ Heinz Guderian, *a.g.e.*, s. 166-167.

Barışın sürdürülememesi konusunda Alman, Fransız ve İngiliz dış politikalarının birlikte başarısız olduğu düşünülebilir. Ancak revizyonist Almanya'nın istila politikasındaki hesaplamalarında başarılı olduğu ortadadır. Almanya geleneksel askerî-siyasi yapılanmasıyla, ikinci savaşa diğer ülkelerden çok daha hızlı hazırlanıyordu. Bu hesaplamalar stratejik sonuca ulaşamamış olsa bile 1941-43 arasında Almanya'yı Avrupa'nın hâkimi yapmıştır ki, tarihte Pirenelere'den Kafkaslar'a kadar uzanan bu kadar geniş bir Avrupa coğrafyasına tek bir merkezden hükmeden olmamıştı. Bu tarz erken revizyonist başarılar ancak statükocu ülkelerin buna karşı birleşerek ayak uydurmasıyla örtülebilirdi ve bunun için izlenecek yol da yeni aktörlerin stratejik hesaplamalara dâhil olmasıyla yaratılacak yeni bir iki cepheli savaş stratejisinden geçiyordu.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ikinci bir cephe açmanın barış zamanına göre ne derece zor olduğu da görülmüştür. Yeni bir cephe açmak için barış zamanında yapılan diplomasinin en verimli araç olduğu söylenebilir. Çünkü savaşa girmeden bir müttefik ülkenin topraklarına asker yağarak burada savunmayı kuvvetlendirmek, hem daha caydırıcı ve önleyici hem de bedeli çok daha düşüktür. Altyapısı cesaret, kararlılık ve donanım olan amfibik çıkartmayla yeni cephe açmak ise oldukça riskli ve muazzam kaynak gerektiren stratejik bir adımdır. İkinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'da icra eden modern çıkartmalarda çok sayıda muharebe gemisi, kruvazör, muhrip, denizaltı ve mayın temizleme gemisi, farklı maksatlarda çıkartma gemileri, hava indirme birlikleri ve lojistik destek birimleri kullanılmıştı. Ancak bütün büyük çıkartmalarda önemli kayıplar verilmiş; her ikisi de yeni cephe açma girişimleri olan Sicilya'da Gela ve Normandiya'da Omaha kumsallarında harekâtın başarısızlığa uğramaya ramak kaldığı görülmüştü.

Böyle ciddi riskler içeren bu tarz bir ikinci cephe açmak için ciddi kaynak aktarımının yanı sıra sağlam bir manevi altyapıya da ihtiyaç vardı. Dolayısıyla ancak stratejik sonuca yönelik doğrudan bir katkısı öngörüldüğü takdirde bu tür hareketlere başvurulmaktadır. 1915'te Çanakkale'deki harekât hem Boğazlar'ın hem de Osmanlı başkentinin kontrolünü hedeflediği için iki yönlü bir stratejik girişimdi. Bu açıdan bakarsak; 1943'teki Sicilya ve 1944'teki Normandiya

çıkartmaları da hem ikinci cephenin açılması, hem de Roma ve Paris'in düşüşüyle Almanya'nın yalnızlaştırılarak çevrenmesini hedefleyen diğer iki yönlü stratejik girişimler olmuştur.

Diplomasi, savaş başlayınca çoğunlukla müttefik ülkeler arasında işlemektedir. Farklı bölgelerden farklı çıkarlara sahip müttefik ülkelerin, ortak düşmanlarının meydana getirdiği ortak çıkarlara rağmen anlaşmaları kolay değildir. Nitekim Kuzey Atlantik'in kontrolörlüğünü önemseyen Roosevelt, Batı Avrupa'da cephe açılmasını isterken; Doğu Avrupa'daki Sovyet ilerleyişine engel olacak şekilde Balkanlar'da cephe açmak isteyen Churchill'in düşünceleri çatışmıştır.¹⁰⁸ Ülkesini işgalden kurtarmak isteyen Stalin için önemli olan ise cephenin en kısa zamanda açılmasıydı. Böylece Sovyet birlikleri Avrupa'nın doğusunda hızla ilerleyebilecekti.

İki cepheliliğin savaş ve barış dönemleri arasındaki ilişkisi ülkelerin umduklarının tersine de işleyebilmektedir. Saatin aksi yönü işgal politikasıyla kuvvetli iki cephelilikten kaçınan Almanya, Sovyetler Birliği'ne saldırdıktan sonra Müttefikler arasında kuvvetli iki cepheli savaş siyasetine maruz kalmıştı. ABD'nin savaşa girmesinin ardından, bu konudaki tartışmalar ikinci cephe açılana kadar gitgide yoğunlaşmış ve sonunda Almanya çok kuvvetli bir iki cepheli savaşa zorlanmıştı.

Hâlbuki barış zamanında bir İngiliz-Fransız-Sovyet ittifakıyla Nazi Almanyası çok kolaylıkla çevrelenebilirdi. Böylece Hitler, Orta Avrupa'da adım atamayacağı gibi İtalya ile ittifakı da savaş zamanındaki kadar sağlam olmazdı. Bu da savaş ekonomisine odaklanan Nazi rejiminin değişmesini, olası ekonomik zorluklarla içten yaşanmasını sağlayabilirdi. Başka bir deyişle, iki cepheli savaş stratejisi uygulamak, her alanda çok daha maliyetsiz olabilirdi.

Müttefiklerin erken yenilgilerinde genel siyasi ve stratejik hataları varsa, bunda Almanya'nın Sovyetler Birliği ile kurduğu

¹⁰⁸ Bkz: Churchill'in Roosevelt'e 8 Ekim 1943 ve Roosevelt'in Churchill'e 9 Ekim 1943 tarihli mesajları. Winston S. Churchill, *The Second World War Closing the Ring*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1951, s. 46-48.

Molotov-Ribbentrop Paktı başarısının payı vardır. Sovyetler Birliği'nin Almanya ve Japonya ile saldırmazlık antlaşmaları Karl Haushoffer'in Almanya, Rusya ve Japonya arasında oluşturulabilecek "Kontinentalblok" tezini¹⁰⁹ de çağrıştırdığı için; belki de Müttefiklere dünya üzerinde güçsüz oldukları konusunda önemli bir psikolojik baskı unsuru olmuştur. Ancak Japonya'dan bağımsız oluşturulan bu pakt, Japonlarda "Japonya'yı dışlayan" bir hava da yaratmıştı. Bu da 1941'de Sovyetler Birliği'nin Almanya ve Japonya arasında iki cephelilik yaşamasına engel olacak gelişmeleri beraberinde getirmişti. Dolayısıyla, Almanya'nın iki cepheli savaş stratejisini karşılayabileceği savunma amaçlı politikalarda başarılı olduğu, ancak dış politikasında bunu saldırı amaçlı kullanmadığı görülmektedir.

Summary

Two-front war is a term from military and political literature, which has deep roots in history. It, especially, became with historic German dilemma between France and Russia, by which way, Germany experienced a bitter defeat in the Great War. In the interwar period, German grand strategy and foreign policy switched to Bismarck era, avoiding two-front war. This was underlined by a new invasion strategy the Nazi regime, could be entitled "anti-clockwise invasion politics". German rapid diplomacy combined with Molotov-Ribbentrop Pact overwhelmed Allies' ill-set up diplomacy, so that anti-clockwise invasion politics worked in cases of Austria, Czechoslovakia, Poland, Norway and Denmark, France, and the Balkans and German armies overran Europe from the Pyrenees to the Bug. Because Germans had easily defeated France, its historical and greatest enemy at a time, nobody could stop them in continental Europe. This power politics helped Germans gain influence by prestige on many minor countries left in Europe, earn them minor allies. Last stop of the German invasion policy was Russia and Operation Barbarossa was launched to

¹⁰⁹ Bkz: Yılmaz Tezkan *a.g.e.*, s. 113-114.

prevent Germany further two-front war between the Soviet Union and the Britain. However, this attempt opened two-front war politics between new allies, which Britain had been asking for.

In early war, German diplomacy and grand strategy had been superior to the those of Allies, and this made Germany the first power in Europe in 1.5 years. In the second half of the war, Allied strategy based on two-front war overwhelmed the Third Reich. Interactions among major powers during the war had been changed. Breakout of war had come after the delusion of Anglo-French allying strategy, rather than German revisionist activity. Because the British and French statesmen ignored the alliance with the Soviet Union and bore to Poland, Germans found themselves in a historic opportunity and set up alliance with the Soviet Union. Even some anti-Nazi German military seniors and diplomats in key positions warned the West, that they advised their Western counterparts make alliance with Russia. However, Western politicians were likely paralyzed against German moves. This weakened the Allies' hand, and eased the Germans break double-envelope by rapid diplomacy. Now, Allied decisiveness in foreign policy on aid to Poland could not deter German invasion and this illusion let Europe into war.

Escalation of war brought measures and countermeasures to each side. Germany managed to rule over Europe between 1941 and 1943, but failed to reach the strategic objectives. Germany had failed to use Japan to double-envelop the Soviet Union; instead, it saw the Japanese hold the American in the Pacific as a balance. Allies, now, were trying to contain Germany, while Germans were trying to prevent Allied activities to avoid double-envelopment. The period of November 1942–July 1943 was the breaking point of the war, which accelerated two-front war diplomacy. Its first realistic fruits came in summer 1943, by the invasion of Sicily, when the Germans had already launched the summer offensive in central Russia.

Road to the Allied victory had begun with American involvement in war in the Mediterranean. Although Operation Barbarossa brought the German Army in such a hard condition in the East Front, Germans were able to compensate the Red Army. However, American involvement

in Europe meant boosting probability of the second front. On the other hand, Japan, a major German ally, was failed to compensate the US Army in the Pacific. Thus, the Americans could press the Germans in the Mediterranean and the second front diplomacy was shaped during American and British struggle in the Mediterranean. Italy, Germany's first ally, was out of war; however, Italian Front was far to be the second front which would threaten the German fatherland. This struggle also reshaped the Allied second front thought in favour of the American view and Normandy beaches of France was successfully selected Allies' incursion point. As the Normandy Landing was launched on 6 June 1944, Allies were actually managed to set up the second front, double-enveloped the German fatherland. This swept over Germany in 11 months.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- BLOCH Michael, *Ribbentrop*, Abacus, London, 2003.
- BURDICK Charles ve JACOBSEN Hans-Adolf, *The Halder War Diary 1939-1942*, Presidio, Novato, 1988
- CARELL Paul, *Barbarossa Harekâtı*, (Cilt:3), (çev. Hüsni Erentok), Sinan Yayınları, İstanbul, 1974.
- CHURCHILL Winston, *Yugoslavia and Greece, Memoirs of the Second World War*, Houghton Mifflin Books, Boston, 1991.
- CHURCHILL Winston S., *The Second World War Closing the Ring*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1951.
- CHURCHILL, Winston S., *The Second World War The Hinge of Fate*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1950.
- CLARK Alan, *Barbarossa The Russian-German Conflict, 1941-45*, New York, Quill, 1985.
- CORUM James, *Roots of Blitzkrieg*, University Press of Kansas, Lawrence, 1992.
- DEAR I. C. B., *The Oxford Companion to World War II*, Oxford University Press, Oxford, 2001.

- FRASER David, *Knights Cross*, HarperCollins Publishers, New York, 1993.
- GANNON Michael, *Black May*, Dell Publishing, New York, 1999.
- GILBERT Martin, *Churchill*, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2011.
- GROMIKO A. A. vd., *Uluslararası İlişkiler Tarihi*, (Cilt:5), Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2013.
- GUDERIAN Heinz, *Bir Askerin Anıları*, (Cilt:1), (çev. İhsan Gürkan), Baskan Yayınları, İstanbul,1977.
- HIGGINS Trumbull, *Winston Churchill and the Second Front*, Oxford University Press, New York, 1957.
- GLANTZ David M. ve HOUSE Jonathan, *When Titans Clash*, University Press of Kansas, Lawrence, 1995.
- KEEGAN John, *The Times Atlas of the Second World War*, Harper & Row, New York, 1989.
- LIDDEL HART B. H., *II. Dünya Savaşı Tarihi*, (Cilt:1), (çev. Kerim Bağrıaçık), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998.
- LIDDEL HART B. H., *II. Dünya Savaşı Tarihi*, (Cilt:1), (çev. Kerim Bağrıaçık), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998.
- LIDER Julian, *Military Theory*, St. Martin's Press, New York, 1983.
- LUCAS James, *Reich! World War II Through German Eyes*, Grafton Books, London, 1990.
- MACKSEY Kenneth, *Why the Germans Lose at War*, Greenhill Books, London, 2006.
- MANSTEIN Erich von, *Kaybedilen Zaferler*, K. K. K. İstanbul Askerî Basımevi, İstanbul, 1962.
- MÜLLER Rolf-Dieter ve UEBERSCHÄR Gerd R., *Hitler's War in the East 1941-1945 A Critical Assessment*, Berghahn Books, Providence, 1997.
- NESBIT Roy Conyers, *Ultra versus U-Boats*, Pen & Sword Military, South Yorkshire, 2008.
- NEWMAN Bernard, *The Captured Archives*, Latimer House Limited, London, 1948.
- OVERY Richard ve WHEATCROFT Andrew, *Road to War*, Penguin Books, London, 1999.

PERRETT Bryan, *Knights of the Black Cross*, Wordsworth Reference, New York, 1992.

PETERSON Edward N., *An Analytical History of World War II Volume I*, Peter Lang, New York, 1995.

ROSSI A., *The Russo-German Alliance*, Beacon Press, Boston, 1951.

RYAN Cornelius, *En Uzun Gün*, (çev: Fikret Yurdakol), Kastaş Yayınları, İstanbul, 1984.

STERN Fritz, *Gold and Iron*, Alfred N. Knopf, New York, 1977.

TAYLOR A. J. P., *Bismarck The Man and the Statesman*, Hamish Hamilton, London, 1950.

TEZKAN Yılmaz ve TAŞAR M. Murat, *Dünden Bugüne Jeopolitik*, Ülke Kitapları, İstanbul, 2002.

THOMAS Charles, "Erich Raeder and the Coming of the Second World War", William E Cogar (ed.), *Naval History, The Seventh Symposium of the U.S. Naval Academy*, Scholarly Resources Inc, Wilmington, 1988.

WEINBERG Grhard L., *A World at Arms*, Cambridge University Press, New York, 2005.

WRIGHT Gordon, *Ordeal of Total War*, Harper Torchbooks, New York, 1968.

Makaleler

CITINO Robert M., "Double Jeopardy", *World War II*, Volume: 28, Issue: 4, 2013.

ÇINAR Burak, "İkinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi'nde Tankların Gelişimi", *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Yıl:10, Sayı:19, Şubat 2012.

FÖRSTER Jürgen ve MAWDSLEY Evan, "Hitler and Stalin in Perspective: Secret Speeches on the Eve of Barbarossa", *War in History*, Volume:11, Issue:1, 2004.

İnternet Kaynakları

"U-boat Losses during 1943", uboat.net internet sayfası, <http://www.uboaat.net/fates/losses/1943.htm> (Erişim tarihi: 06.06.2014).

"Ship losses by month", uboat.net internet sayfası, http://www.uboaat.net/allies/merchants/losses_year.html (Erişim tarihi: 06.06.2014).

